

DE KORHAAN

29

Jaargang 29, Nummer 5
December 1995

In dit nummer:

- * Weidevogels en het milieu
- * Koekoek vogel van het jaar 1996
- * Nieuw vogelasiel in Naarden open

VOGELWERK GROEP HET GOOI EN OMSTREKEN

DE KORHAAN

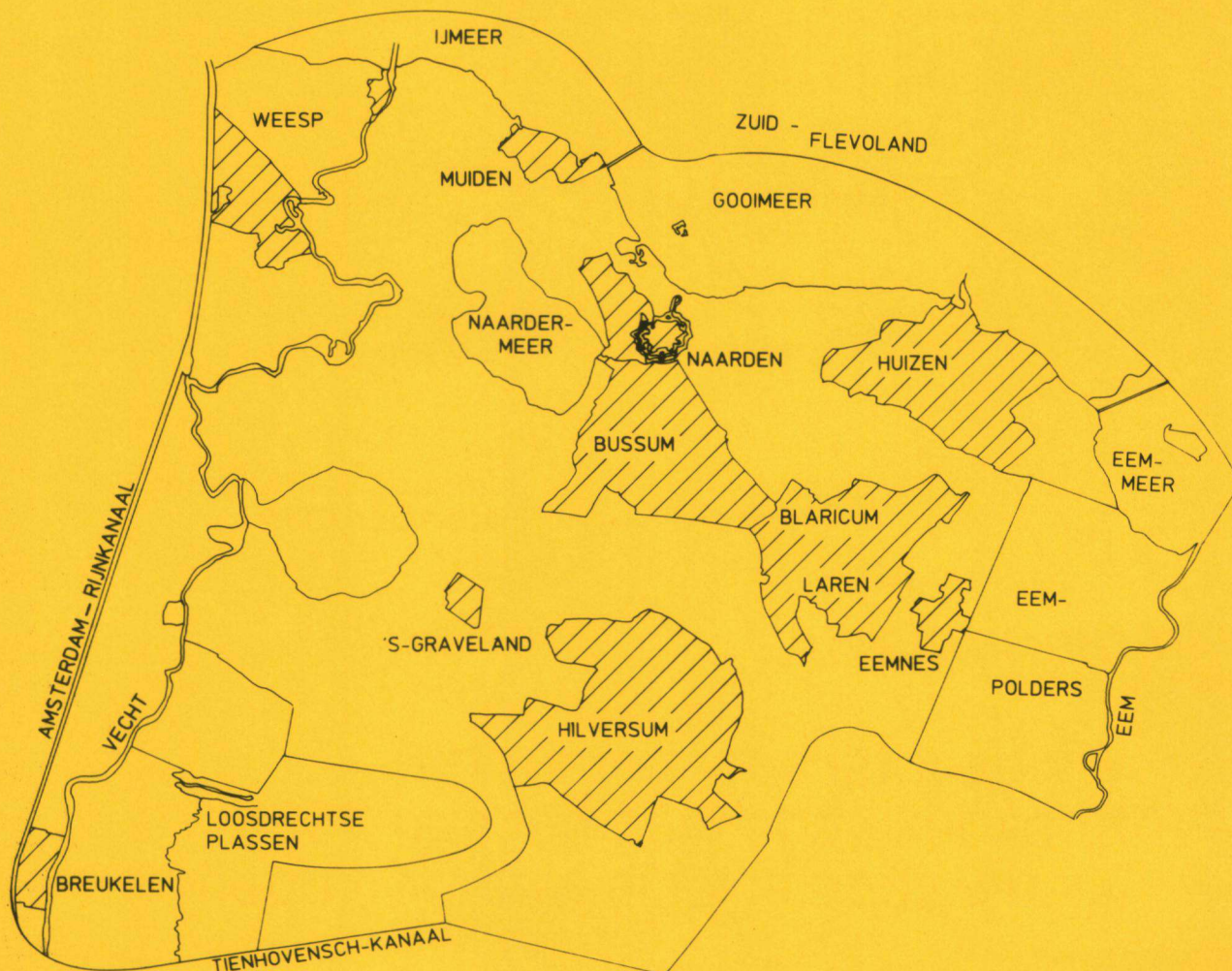
Verenigingsorgaan van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
Verschijnt 5x per jaar.

Redactie	: Wim Duurland Willem-Jan Hoeffnagel Pieter Schut Ruud Willemstein	
Redactieadres	: Menno Simonszof 84 1216 LM Hilversum	035-6217222
Verzending en ledenadministratie	: Bep Dwars-Van Achterbergh Prinsenstraat 15 1211 LS Hilversum	035-6233973
Advertenties	: Jacques Meijer Molenpad 19 1381 EC Weesp	0294-416502
Druk	: Grafisch Centrum Tomingroep, Hilversum.	

Het overnemen van artikelen is uitsluitend toegestaan na overleg met de redactie.
De redactie behoudt zich het recht voor artikelen voor plaatsing te weigeren.
De auteurs zijn zelf voor de inhoud van hun artikelen verantwoordelijk.

Inleveren copy: uiterlijk 1 februari 1996.

ISSN: 0929-8762

Het werkgebied van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Inhoud

Van de voorzitter	114
Nieuw vogelasiel in Naarden officieel in gebruik genomen	116
Vogelwerkgroep helpt vogelasiel: Help mee !.....	118
Basiscursus inventariseren: vogels kijken schept een band	119
Koekoek vogel van het jaar 1996	120
Vogelbescherming komt naar 't Gooi	120
Een beter milieu is niet beter voor de bedreigde weidevogels	121
Huiszwaluwenjaar 1995 was niet in alle opzichten goed.....	124
Geef gegevens door over knobbelzwaan	125
Bijzonder voedselgedrag van een kievit in de Eempolders	126
Vogelkalender '96 ligt weer klaar	127
Vogelwerkgroep wil open IJmeer	128
Actieve vogelaars nodig voor landschapsbeheer	128
De Zuidpier: totaal vernieuwd uitgaanscentrum voor vogels	129
Roofvogelwerkgroep nu op pad	131
Vogelhut bij Stichtse brug is erg in trek	131
Onderzoek naar boommarters in vogelnesten in het Gooi	132
Steenuil tussen Vecht en Eem.....	133
Laat vogels vast wennen aan een nieuwe nestkast	136
Dr. Jan Hoogerheide overleden.....	137
Denk bij het opruimen van de tuin ook aan de vogels	138
Henk van den Berg (91) overleden	138
De putter op trek	139
Stichting Wintervoeding is ook zonder vorst actief	141
Schotten bestrijden vogelkers	142
Haantjes	142
Programma	143
Ontvangen literatuur.....	146
Veldwaarnemingen	147

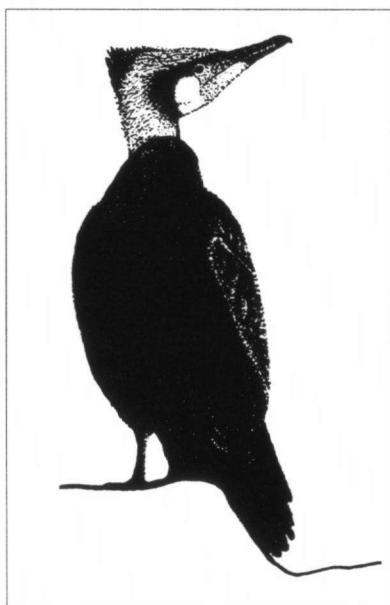

Van de voorzitter

Jacht en vervolging

Al jarenlang moeten vogelaars met lede ogen aanzien dat jaarlijks, alleen al in Nederland, vele tienduizenden trekvogels het slachtoffer worden van de zinloze en laffe praktijken van jagers, die al of niet vanuit comfortabele schuilhutten hun schoten afvuren op vrijwel alles wat binnen het schootsveld overvliegt. Ter verdediging van dit barbaarse en ethisch onverdedigbare tijdverdrijf, worden onzinnige argumenten gebruikt zoals 'beperken van de wildstand is nodig ter voorkoming van schade' en zelfs wordt wel gewezen op een (vermeend) 'recht te mogen oogsten uit de natuur'. In het geval van de trekvogelsoorten, waaronder verscheidene eenden en steltlopers, kan er in elk geval geen sprake zijn van een 'wildstand'. In de regel arriveren deze soorten immers pas in het najaar, dus na de broedtijd, in ons land en nemen dan tijdelijk in aantal toe. De meeste vogels die op weg zijn naar hun winterkwartieren doen ons land slechts uit noodzaak aan en vaak zijn zij aangewezen op de hier nog resterende wetlands om daar de nodige energie te vergaren die zij nodig hebben om hun reis te kunnen maken en, uiteindelijk, te kunnen overleven. Het is dan ook niet erg passend wanneer de mens van deze gelegenheid gebruik maakt om 'regulerend' op te treden.

Het is dan ook verheugend dat onlangs via de media bekend werd dat minister van Aartsen heeft besloten de jacht op acht nieuwe soorten te zullen gaan verbieden. Hoewel het verbod op de betreffende soorten te jagen pas in het najaar van 1996 in zal gaan en voorlopig de jacht

Aalscholver

op soorten zoals de fazant (*Phasianus colchicus*), smient (*Anas penelope*) en wilde eend (*Anas platyrhynchos*) gewoon door kan gaan, is de recente maatregel toch een succes voor de natuurbeschermingsorganisaties. De strijd tegen de jacht is een zaak van zeer lange adem en wij zijn daarmee nog lang niet waar wij zouden willen zijn, namelijk in principe een verbod op alle jacht tenzij *met harde gegevens* aangetoond kan worden dat een *van te voren vast te stellen* 'ingreep' noodzakelijk is.

Vogelbescherming Nederland heeft reeds een jaar of acht geleden een lijst opgesteld van elf soorten waarvoor de bescherming hoge prioriteit heeft. In 1993 werd de jacht op de krakeend (*Anas strepera*) en de goudplevier (*Pluvialis apricaria*) verboden. Daarmee waren voor slechts twee van de elf soorten de eisen ingewilligd. De soorten die nu eindelijk bescherming krijgen zijn de wintertaling (*Anas crecca*) slobeend (*Anas*

clypeata), pijlstaart (*Anas acuta*), tafeleend (*Aythya ferina*), kuifeend (*Aythya fuligula*), watersnip (*Gallinago gallinago*) en houtsnip (*Scolopax rusticola*). Slechts de patrijs (*Perdix perdix*) moet nog wachten op betere tijden. Nota bene een soort die in vrijwel alle Europese landen in aantal enorm achteruit gaat. In sommige landen is de teruggang van deze soort zelfs drastisch, vaak wel met 80 tot 90%. In Noorwegen is de broedpopulatie van deze soort inmiddels al uitgestorven! De minister zal dus haast moeten maken als hij voor deze soort toch ook nog wat zou willen doen. Of deze dat ook zal doen valt nog te bezien. Ondanks het besluit om de acht soorten te gaan beschermen zijn er nog geen tekenen dat de minister het jagen nu toch echt aan banden wil gaan leggen. Integendeel! Jagers zijn ingeschakeld bij het Herstelplan Patrijs en de inkt van het recente besluit was nog maar nauwelijks droog of wij werden opgeschrikt met berichten in de pers dat de aalscholverstand de spuigaten uit zou lopen en de Minister gaf zelfs bij de behandeling van de visserijbegroting in de Tweede Kamer aan 'onorthodoxe' methoden te willen gebruiken om deze soort (*Phalacrocorax carbo*) te gaan bestrijden! Deze keer zijn het de vissers die aandringen op maatregelen. Een groep die in fanatisme met betrekking tot uitbannen van "concurrentie" niet onder doet voor jagers. Een organisatie voor de beroepsvisserij in IJsselmeer en randmeren wil dat de populatie van de aalscholver tot de helft wordt teruggebracht. Als de maatregelen inderdaad worden uitgevoerd zijn wij weer terug bij af, want reeds eerder deze eeuw zagen vissers kans de stand van de aalschol-

ver zo zeer aan te tasten dat deze soort in ons land bijna was uitgestorven.

Noordhollandse vogeldag

Op zaterdag 18 november is in het prachtige bezoekerscentrum 'de Hoep' van het PWN in het Noordhollands Duinreservaat te Castricum weer de traditionele Noordhollandse Vogeldag georganiseerd. Dit jaar waren de deelnemers te gast bij de Vogelwerkgroep Castricum. Het was dit jaar al de twaalfde keer dat deze bijeenkomst, zoals altijd in samenwerking met de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN), werd georganiseerd. Er werd op deze dag aandacht besteed aan het trekvogelonderzoek van de veldleeuwerik (*Alauda arvensis*) op de Castricumse Vinkenbaan, het natuurbeheer in de duinterreinen die in beheer zijn bij PWN, de broedvogels in de duinen en aan het voorkomen van bosuil (*Strix aluco*) en boomvalken (*Falco subbuteo*) in het duingebied. Alles bij elkaar genomen was het weer een interessante dag en het werd weer eens duidelijk dat er in Noord-Holland door talloze individuele vogelaars en de diverse organisaties heel wat uren worden besteed aan intensief en gericht veldwerk. De gegevens die daarbij worden verzameld en geanalyseerd zijn uiterst nuttig voor een gericht en doeltreffend natuurbeheer. Terecht wees de voorzitter van het SVN, Hugh Gallacher, er op dat de goede samenwerking tussen de thans veertien aangesloten organisaties in de provincie in de afgelopen jaren uiterst nuttig is gebleken en dat er alle reden is daarmee door te gaan. De invloed van de computer bij het verwerken van gegevens is de laatste jaren onmiskenbaar toegenomen. Hierdoor is het voor onder-

Redactie en Bestuur wensen u een ...

zoekers veel gemakkelijker geworden hun gegevens te bewerken en in veel gevallen is men in staat daadwerkelijk meer informatie uit het beschikbare cijfermateriaal te halen. Een keerzijde is dat presentaties nogal eens worden ondersteund met reeksen grafieken en tabellen. Voor het publiek wordt het er daardoor niet altijd levendiger op. Wat dat betreft maakte de presentatie van het verhaal over de boomvalk, waarbij prachtige dia's werden getoond, een diepe indruk op de deelnemers.

Jubileumjaar

In 1997 zal de vogelwerkgroep dertig jaar bestaan. Vanzelfsprekend zullen wij dat niet onopgemerkt voorbij laten gaan. On-

langs heeft het bestuur een jubileumcommissie ingesteld. Deze groep is inmiddels al enthousiast aan de slag gegaan en er zijn al diverse ideeën voor mogelijke activiteiten in het jubileumjaar besproken. Definitieve plannen zullen in de loop van het komende jaar worden uitgewerkt. Indien u suggesties heeft kunt u contact opnemen met de voorzitter van de jubileumcommissie, Simon Visser (tel.: 0294-283545) of natuurlijk met een van de bestuursleden.

Rob Kole

Begin december is de splinternieuwe behuizing van het vogelasiel Het Gooi in Naarden in gebruik genomen. Na de openingshandeling door stichtingsvoorzitter Holthuizen, is de tijd van afzien voor Wil van Ingen en haar medewerkers voorbij.

Pieter Schut

Nieuw vogelasiel in Naarden officieel in gebruik genomen

Veel vaste bezoekers zullen het gezellige, maar o zo bouwvallige vogelasiel langs de Karnemelksloot in Naarden missen. Hier, aan de Burgemeester Visserlaan, werd het vogelasiel van Barend en Wil van Ingen een vertrouwd adres. Voor de dierenambulance, die gevleugelde verkeersslachtoffers brengt, voor de politie, die in beslag genomen of illegaal verhandelde soorten aflevert, voor de Dierenbescherming, die verwaarloosde siervogels aanvoert of voor de particuliere vogelaar, die een jonge spreeuw of een mees uit de klauwen van een poes gered heeft. De uitdrukking "liefdewerk oud papier" is absoluut van toepassing op het vogelasiel in Naarden, waar naast Wil van Ingen ook ons lid Bertus van den Brink zeer actief is.

Houtsnip

Dit najaar zijn in korte tijd al vijf gewonde houtsnippen bij het vogelasiel afgeleverd. Ze waren allemaal in de vlucht tegen woningen gevlogen. Vier houtsnippen overleefden hun verwondingen uiteindelijk niet.

Geld is er niet, hoewel iedereen kan zien dat dat voor dit werk wel nodig is. Want ondanks het feit dat dit particuliere initiatief is

Het nieuwe vogelasiel met logo van Bertus van den Brink (Foto: Pieter Schut).

opgezet zonder subsidies, is er toch elke dag brood op de plank voor enkele honderden geblesseerde vogels. Met behulp van vrijwilligers, donaties van klanten en leveranciers die oud brood en groente afstaan. Al meer dan twintig jaar. Maar met het oude asiel kon het niet veel langer goed gaan. Vervallen houten hokken, geen warm water, geen toilet, kortom: het was allemaal niet meer van deze tijd. Door keihard werken is het stichtingsbestuur van het vogelasiel er echter in geslaagd om dit regionale opvangcentrum (en dus ook de vogels) een nieuwe toekomst te bieden. Er is dit jaar een prachtig nieuw asiel

gebouwd naast de oude behuizing.

En er was geen geld? Dat blijft het probleem. Het nieuwe asiel kon worden gebouwd, omdat de stichting enkele forse donaties kreeg van particulieren. Daarnaast treedt het regionale bedrijfsleven op als sponsor en Caroline Tensen speelde in het KRO-programma Waku Waku ook geld bij elkaar voor het vogelasiel. Daarnaast konden de bouwkosten laag gehouden worden, doordat de bouw werd uitgevoerd als een leerlingenproject. Een aantal MTS-ers leerde hier het afgelopen jaar aan de hand van deskundigen het vak. Het was een stage die

liep vanaf het slaan van de eerste paal in februari, tot de oplevering op 6 december.

EDUCATIEF

En zo is met de nodige vertraging de nieuwbouw tot stand gekomen. Centraal in de nieuwbouw ligt de ruimte, die moet uitgroeien tot educatief centrum. Hier worden schoolklassen of andere geïnteresseerden (leden van de vogelwerkgroep?) ontvangen en ingewijd in de geheimen van het vogelasiel. Het educatieve centrum is een opvallend gebouw: rond met een puntdak. Rondom dit centrum liggen de kooien, waar de vogels kunnen herstellen. Voorzien van stromend water en er is ook ruimte voor beschutting. De kooien voor de roofvogels zijn wat groter dan voor de zangvogels en helemaal luxe zijn de kooien voor de watervogels. Deze kooien zijn gedeeltelijk aangelegd in de Karnemelksloot. Dit betekent dat herstellende vogels dus ook te water kunnen. Alles is er op gericht de vogels te laten wennen aan hun toekomstige situatie. En dat is de situatie die altijd het einddoel is van dit werk: de vogel moet weer gezond de wijde wereld in.

Roodborst

Afgelopen zomer brachten de medewerkers van het vogelasiel een nest van vijf roodborstjes groot. Na het verlies van de ouders werden ze een maand lang met de hand gevoerd.

De jongen vlogen gezond uit. Eén juveniele roodborst kon geen afscheid nemen. Hij (of zij?) is nog dagelijks als vrije vogel zingend te horen bij het vogelasiel.

Verder zijn er enkele goed geoutilleerde werkruimtes, waar

*Wil van Ingen en haar rechterhand Bertus van den Brink
(Foto: Pieter Schut).*

brood en groente kunnen worden gesneden of vogels hun eerste hulp na ongevallen krijgen. Een geiser, een gaskachel en een heren- én een damestoilet, maken het werk aangenamer. Voor een echte intensive care-ruimte, die de medewerkers graag hadden gekregen, was geen geld meer. Voor betegelen en schilderen van alle ruimtes evenmin. Het asiel houdt zich dan ook aanbevolen voor de hulp van vrijwillige huisschilders. Misschien iets voor een gepensioneerde vogelaar met ervaring? Op de buitenzijde van het asiel heeft Bertus van den Brink zijn visitekaartje achtergelaten. Hij maakte de enorme letters die samen de woorden "Stichting Vogelasiel Het Gooi" vormen en daarnaast de blauwe reiger, het logo van het vogelasiel.

ERKENNING

Beheerster Wil van Ingen verwacht dat haar nieuwe vogelasiel snel de titel "Erkend Vogelasiel" van Vogelbescherming Nederland zal krijgen. Deze officiële erkenning kan worden verkregen als het asiel voldoet aan de kwaliteitsnormen die Vogelbescherming Nederland stelt aan een goede vogelopvang. Deze

normen zijn omschreven in de Erkenningsregeling Vogelasielen. De regeling is een aanvulling op de vergunning van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. De erkenningsregeling is bedoeld om vogelasielen te helpen bij kwaliteitsverbetering en kwaliteitsbewaking.

Zwarte zwaan

In de Keukenhof te Lisse zijn vanaf komend voorjaar twee prachtige zwarte zwanen te bewonderen. De watervogels zijn afkomstig uit het Vogelasiel Het Gooi. Ze kwamen als verwaarloosde collectievogels, ze vertrekken als een kerngezond koningskoppel.

Met de status "Erkend Vogelasiel" kan het asiel rekenen op steun van Vogelbescherming, onder meer door een jaarlijkse subsidie uit het Fonds Vogels in Nood. De kwaliteitsbewaking vindt plaats door de landelijke Werkgroep Vogelasielen, waarin behalve Vogelbescherming ook het ministerie, vogelasielhouders en een veterinaire arts vertegenwoordigd zijn. Onlangs hebben twintig vogelasielen in ons land deze erkenning ontvangen en

"Naarden" zal ongetwijfeld snel volgen.

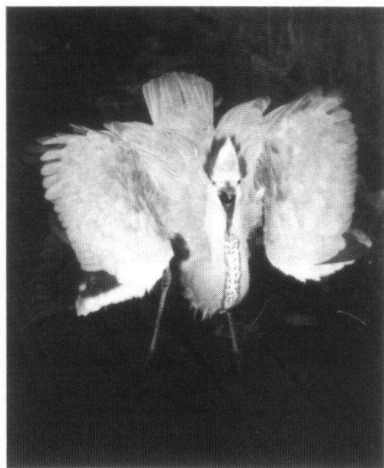
Behalve erkenning voor het vrijwilligerswerk en steun, betekent dit ook weer meer bekendheid

Rare reiger

Al maanden lang verstoorde een gezonde blauwe reiger de rust bij het vogelasiel. Iedere ochtend was hij krijsend en tierend te horen op het dak van het oude gebouw. De schooier kwam pas tot bedaren als hij vond dat hij voldoende voedsel had gekregen.

Op een dag had de voorzitter van de stichting Vogelasiel Het Gooi er genoeg van. Hij stopte de vogel in zijn auto, reed naar Waterland en liet hem daar weer vrij.

De gedwongen emigratie was van korte duur. Twee maanden later stond dezelfde reiger weer gillend op het dak te bedelen. Als een postduif was hij teruggekeerd op de basis. Nu behandelen ze hem op het vogelasiel maar als een huisdier. Een echte asielzoeker.

Is dit:

- a. Een trotse pauw?
- b. Een verdwaalde pelikaan?
- c. Een rare reiger?

voor dit werk. Daaraan blijft Het Vogelasiel Het Gooi de komende tijd ook op andere manieren werken. Binnenkort krijgen alle belangstellenden de kans om tijdens een open dag het asiel te bewonderen. Daarnaast komt er voor leden van onze vogelwerkgroep een speciale rondleiding: volgend jaar, op 1 mei, wordt een excursie gehouden die ons zal leiden langs houtsnippen, buizerden, haviken,

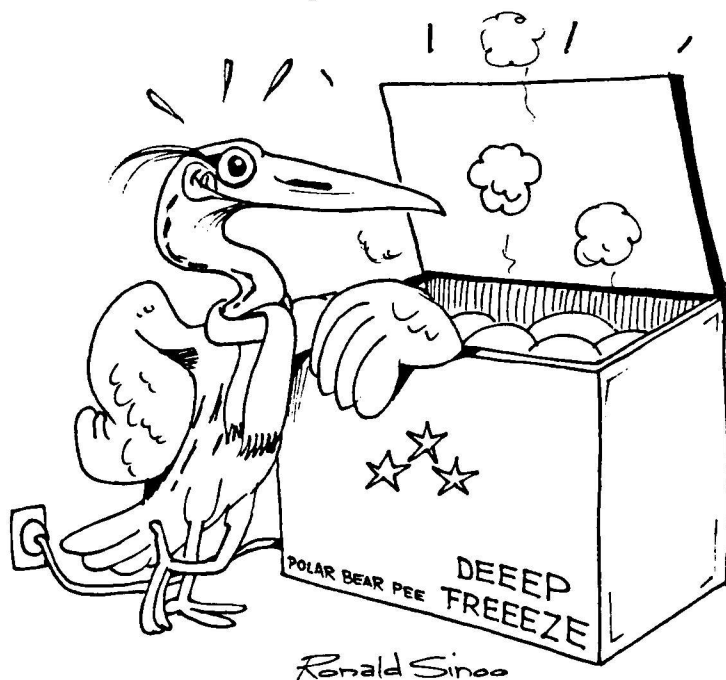
eenden, uilen en zwanen (indien voorradig) in het vogelasiel. Een buitenkansje om ook zelf eens te kijken achter de schermen van dit regionale revalidatiecentrum.

Het Vogelasiel Het Gooi is dagelijks geopend van 11.00 tot 14.00 uur.

Meer informatie:

Vogelasiel Het Gooi tel.: 035-6945658
Wil van Ingen tel.: 035-6952889
Bertus van den Brink tel.: 035-5258142

Vogelwerkgroep helpt vogelasiel: Help mee !

Zoals uit het bijgaande verhaal blijkt, is de huisvesting van het Vogelasiel Het Gooi in Naarden een hele verbetering. Maar nu is het geld dan ook volledig op en moet de inrichting van die mooie nieuwbouw noodgedwongen op de lange baan geschoven worden.

Sommige zaken kunnen eigenlijk niet wachten. Zo heeft het vogelasiel bijvoorbeeld dringend een vrieskist nodig, om voedsel zoals eendagskuikens en brood te kunnen bewaren.

Daarom is het idee ontstaan om als vogelwerkgroep actie te gaan voeren, om er voor te zorgen dat de vrieskist er zo snel mogelijk komt. Onder het motto 't kan vriezen, 't voorkomt dooien roepen wij ieder lid op naar vermogen bij te dragen, in het belang van de vogels.

Giften kunnen worden overgemaakt op postrekening nummer 2529179, ten name van penningmeester VWG Gooi en Omstreken, onder vermelding van: **ACTIE VRIESKIST.**

Naar vervolgoopleidingen, na de bekende basiscursus voor aankomende vogelaars, is binnen onze vogelwerkgroep alle jaren vraag. De eerste aanzet hiertoe is er nu: de basiscursus inventariseren.

Guus Proost

Basicursus inventariseren: vogels kijken schept een band

Als leden van de vogelwerkgroep hebben we gemeen, dat we graag naar vogels kijken. Ikzelf ervaar het telkens weer als een spannende ontspanning. Lekker weg van alle drukte en dan ook nog onverwachts de mooiste, leukste..... etc. vogels zien. Vogels zijn goede indicatoren voor de kwaliteit van ons milieu. Aan vogels kunnen we "aflezen" hoe het met de ons omringende natuur gesteld is. Toch kunnen we, als leden van een vogelwerkgroep, niet alléén maar genieten van de vogels. Van vogels genieten schept een band. Als vogels het om de een of andere reden moeilijk krijgen moeten we te hulp schieten. Indien hun biotoop bedreigd wordt door menselijk ingrijpen, moeten we slagvaardig kunnen reageren. Maar om beleidmakers te adviseren hebben we actuele gegevens nodig. We moeten ons werkgebied goed kennen. Aan deze kennis ontbreekt het dikwijls. Delen van ons werkgebied worden met grote regelmaat geteld. Van andere gebieden weten we weinig tot niets af. Om deze gebieden in kaart te brengen moet er dus geïventariseerd worden. In het verleden is dit voor ons hele werkgebied gedaan en deze krachtsinspanning heeft geresulteerd in de Avifauna "Vogels tussen Vecht en Eem" in 1985. Voorig jaar is er geen grote inventa-

risatie gedaan. Dit door gebrek aan menskracht. Om het inventariseren nieuw leven in te blazen willen we met het geven van een basiscursus 'inventariseren' die mensen over de streep trekken, die zich nu nog niet "goed genoeg" vinden. Tijdens de cursus komt het volgende aan de orde: hoe inventariseer je broedvogels; wat is een broedterritorium en hoe spoor je dat op; kaart lezen en hoe leg je een route uit in een gebied dat je wilt inventariseren; hoe werk je de veldgegevens uit, etc. Op dit moment zien de plannen er als volgt uit: op 16 januari, 6 februari, 13 februari en 12 maart willen we vier theorie-avonden houden, om u vertrouwd te maken met het inventariseren. De cursus vindt plaats in de Oranjerie van kasteel Groeneveld in Baarn. Op de eerste bijeenkomst komt vooral de opzet en voorbereiding van een vogelonderzoek aan de orde. Voor de uitvoering moeten we op deze avond nadere afspraken maken met elkaar. Les 2 en 3 gaan over de verwerking van gegevens, die in het veld verzameld worden. Wat doe je met deze gegevens en hoe verwerk je ze tot broedparen? In les 4 komt de presentatie van gegevens en resultaten aan de orde. Na de theorie, die we zo kort en levendig mogelijk proberen te houden, gaan we met de praktijk

oefenen. Hiervoor hebben we enkele gemakkelijk te herkennen vogelsoorten geselecteerd. In het voorjaar van 1996 willen we de deelnemers aan deze cursus in kleine groepjes, onder leiding van een ervaren inventarisator op pad sturen, om de boomklever te inventariseren. Later in het seizoen komen hier de heggemus, merel en tiftjaf bij. In mei kunnen we eventueel nogmaals alle vier de soorten tegelijk doen. De inventarisaties zullen steeds in hetzelfde gebied gedaan worden en zullen in overleg met de verschillende groepjes in een weekend in de genoemde maanden gehouden worden. Ter afsluiting van de cursus zullen alle groepjes in september 1996 de resultaten aan elkaar presenteren. Deze mensen zijn dan zeker in staat om het jaar daarop mee te werken aan een gebiedsinventarisatie. Nogmaals een dringend beroep op u allen: heeft u zin om uw steentje bij te dragen aan een goede kennis van ons werkgebied en wilt u uw eigen horizon verbreden in dienst van uw geliefde vogels, geef u dan vóór 1 januari 1996 schriftelijk op bij Guus Proost, Oostergo 15, 1274 JS Huizen. Ter bestrijding van de kosten zal een bijdrage van f 10,- van u worden gevraagd. Dit bedrag kunt u tijdens de eerste cursusavond voldoen.

Koekoek vogel van het jaar 1996

In 1993 stond de groene specht centraal als 'vogel van het jaar', de eerste van een reeks, want in 1994 was het de scholekster, op zijn beurt in 1995 gevolgd door de putter.

En voor 1996 bepaalde de subgroep Avifauna dat de koekoek maar eens de vogel van het jaar moest worden.

De koekoek is een intrigerende vogel. Niet alleen dat je niet zo gauw zou verwachten dat zo'n grote vogel een insekteneter is, die zelfs harige rupsen zonder enige moeite naar binnen weet te werken, maar eerder omdat hij andere, in veel gevallen kleinere vogels laat opdraaien voor het uitbroeden van z'n eieren en het grootbrengen van z'n jongen. In vroeger tijden werd de koekoek wel verward met de sperwer. Men wist toen nog niet dat de koekoek alleen in de zomer hier verbleef en dan was men hem opeens 'kwijt' en dacht men dat hij zich getransformeerd had tot een sperwer. Z'n grijze kleur en lange staart waren daar ook debet aan.

De koekoek komt eind april in ons land terug, heel vaak valt de eerste waarneming op of nabij 20 april (we hebben dus nog even de tijd voordat we actief deze vogel-van-het-jaar gaan opsporen) en zo midden augustus houdt onze koekoek het hier voor gezien en verdwijnt weer naar warmere streken in Afrika. In ons werkgebied hoort en ziet men de koekoek vooral in het Vechtplassengebied en langs de oevers van het Gooimeer en het Naardermeer en omgeving. Hij heeft een voorkeur voor moerasachtige streken, maar ook kun je hem aantreffen in bos- en heidegebieden en zelfs in de 'groene' villawijken van het Gooi, maar in

stedelijke gebieden waagt hij zich niet.

Het lijkt er op dat de koekoek in de afgelopen jaren in bepaalde delen van ons werkgebied sterk is afgenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de bosrijke gebieden, waar de soort vroeger regelmatig werd gehoord en gezien. Juist om deze vermoedens om te kunnen zetten in feiten, zijn meer gegevens nodig. Want hoewel de koekoek vanwege zijn overbekende roep een van de makkelijkst op te sporen vogelsoorten is, worden er jaarlijks maar relatief weinig waarnemingskaartjes ingeleverd. Extra aandacht dus in het komende voorjaar en zomer voor de koekoek is zeker op z'n plaats.

Mia Kraal zal het onderzoek rond de vogel-van-het-jaar-1996 coördineren. De redactie van De Korhaan hoopt dat evenals in 1995 veel leden zich aangespoord zullen voelen om interes-

Koekoek (Foto: Henk Harmsen/ Archief Het Vogeljaar)

sante verhalen over de koekoek in te sturen.

Evenals vorig jaar heeft ook nu Bertus van den Brink weer een eigen logo verzorgd dat bij alle (hopelijk vele) publikaties te zien zal zijn (zie pagina 146).

Vogelbescherming komt naar 't Gooi

Vogelbescherming Nederland organiseert op 28 maart 1996 een grote regionale ledenavond in Theater Gooiland in Hilversum. Alle Vogelbeschermingleden in Gooi en omstreken zullen voor deze bijeenkomst worden uitgenodigd. De organisatie houdt rekening met de komst van zo'n 500 geïnteresseerden.

Op deze avond zal de directeur of een bestuurslid vertellen over het werk van Vogelbescherming. Nico de Haan verzorgt een dia-presentatie, er is een video over Birdlife International, de internationale vogelbescherming en tenslotte vertelt iemand van de afdeling bescherming over pro-

jecten die ook in het Gooi spelen en is er nog een film over trekvogels. Onze vogelwerkgroep is gevraagd om met een eigen kraam zich te presenteren tijdens deze bijeenkomst.

Traditioneel houdt onze vogelwerkgroep op de vierde donderdag in maart de jaarvergadering en dat zou dus ook op 28 maart vallen. Maar omdat we aannemen dat veel van onze leden de bijzondere bijeenkomst van Vogelbescherming zullen willen bijwonen, heeft het bestuur besloten de jaarlijkse algemene ledenvergadering een week te vervoegen. Deze wordt nu gehouden op donderdag 21 maart 1996. Noteer beide data nu vast in uw nieuwe agenda.

Doordat de weidevogels voor hun voortbestaan zijn aangewezen op de weilanden, zijn zij sterk afhankelijk van de wijze waarop de boeren het land gebruiken. Sinds het begin van deze eeuw is dat enorm veranderd. Die veranderingen gaan vaak ten koste van de weidevogels. En ook wat goed is voor het milieu, is nog niet goed voor de vogels.

W. Duurland

Een beter milieu is niet beter voor de bedreigde weidevogels

Sinds de jaren zestig is, door de op mechanisatie gebaseerde bedrijfsvoering en landinrichting, het aantal weidevogels in de polders sterk teruggelopen en dreigt hun voortbestaan in het gedrang te komen. Zo zijn de oorspronkelijk veel voorkomende kemphanen, watersnippen, kwartels, patrijzen en veldleeuweriken als broedvogel sinds de jaren zeventig uit de polder verdwenen en is de graspieper evenals de gele kwikstaart een zeldzaamheid geworden.

Vroeger was het door het gebrekkige vervoer en de lange afstanden niet goed mogelijk om de weilanden die wat verder van de boerderij af lagen te bemesten. Bovendien was er een tekort aan mest en werd in het beste geval geprobeerd om de betere weilanden dichtbij de boerderij eenmaal per vier jaar te bemesten. Verder weg gelegen weilanden werden gebruikt als hooilanden. Door het gebrek aan mest groeide het gras heel langzaam en was het eigenlijk pas na de eerste twee weken van juni mogelijk om te maaien en te hooien. Daarbij waren de weilanden ook drassiger door een primitieve afwatering en hoog slootwaterpeil. Dat was eigenlijk de ideale situatie voor de weidevogels omdat dit een onge-

stoorde broedperiode garandeerde. Het aantal weidevogels was in die tijd dan ook veel groter dan vandaag de dag.

Geleidelijk veranderde sinds de twintiger jaren van deze eeuw het gebruik van de graslanden door de introductie van kunstmest en een verbeterde waterpeilbeheersing. Tot aan de jaren zestig ging dat geleidelijk, omdat de bereikbaarheid van het land met paard en wagen grote beperkingen oplegde aan de boer. Toen in de jaren zestig de mechanisatie met tractoren en machines een hoge vlucht nam veranderde de traditionele wijze van boeren naar een op mechanisatie gebaseerde bedrijfsvoering.

Was de traditionele boer in grote mate afhankelijk van de natuurlijke omstandigheden, de moderne agrariër kreeg middelen in handen om de natuurlijke omstandigheden te wijzigen en zo een veel hogere productie te realiseren.

Zo ontstond behoefte aan een lager slootwaterpeil. Daardoor konden de boeren vroeger in het voorjaar het weiland op en startte de groei van het gras eerder. Aan het eind van de jaren zeventig ontstond er een nieuwe manier van ruwvoer winnen. In plaats van de bewerkelijke en weersafhankelijke methode van

hooien, gingen de boeren massaal over op het inkuilen van gras. Dit maakt het mogelijk om veel korter en dus nog vroeger te maaien dan bij het hooien. Daardoor wordt veel jonger gras geoogst, wat de voedingswaarde ten goede komt. Het gevolg is dat de opbrengst van het grasland vele malen hoger is dan in het verleden en de boeren veel meer koeien kunnen houden dan in het verleden.

Uiteraard moet de boer, om die meeropbrengst te halen, ook eerder het land op om onderhoudswerk uit te voeren zoals rollen, slepen en mesten. Dat zorgt voor ongunstige omstandigheden voor de weidevogels, die steeds minder kans krijgen om ongestoord te broeden. We zien dan ook dat de weidevogelstand de laatste jaren sterk is teruggelopen en soorten als de kemphaan zijn verdwenen.

MESTINJECTIE

Gevreesd moet worden dat een nieuwe milieumaatregel de nekslag wordt voor de weidevogels. De boeren mogen de mest nu niet meer bovengronds over het land uitrijden, maar deze moet in de grond worden geïnjecteerd. Dat is wel goed voor de bestrijding van de ammoniakuitstoot en de verzuring, maar voor de

weidevogels betekent dat vrijwel het einde. Ging bij het bovengronds uitrijden van de mest ongeveer 15% van de legsels verloren, met het injecteren is dat bijna 100%!

Het zal duidelijk zijn dat de individuele boer vanuit bedrijfseconomische motieven (de miljoeneninvesteringen in gebouwen en machines) wel gedwongen is om de hoogst mogelijke opbrengst van zijn land te halen. Gevolg daarvan is echter, dat de natuur en met name de weidevogels het loodje dreigen te leggen, want als het de boer door nat weer niet lukt om vóór het broedseizoen (vanaf 1 april) te mesten, worden alle nesten vernield.

IS ER NOG TOEKOMST?

Het zal duidelijk zijn dat als er niets wordt ondernomen, de weidevogels gedoemd zijn uit de polders te verdwijnen. Er zijn mensen die denken dat het zo'n vaart niet zal lopen: "De stand is wel achteruit gegaan, maar er zijn toch nog steeds weidevogels in de polders?" Die mensen hebben niet in de gaten dat weidevogels wel zo'n 12 tot 20 jaar oud kunnen worden. Dat betekent dat het heel waarschijnlijk is dat er nu een enorme ontgroening plaatsvindt, en we pas in de komende jaren kunnen zien welke schade is aangericht. Op het ministerie van Landbouw en Natuurbeheer en Visserij ziet men ook dat het misgaat met de weidevogels in Nederland, maar juist daar wordt men zich ook pijnlijk bewust van de tegenstrijdige belangen vanuit de vee­teelt (hoge opbrengst), het milieu (vermindering ammoniakemissies) en de natuur (het verdwijnen van de weidevogels). Om daar een mouw aan te passen is door het ministerie het Project Weidevogels gestart. Het Centrum voor Landbouw en Mi-

Tureluur (Foto: Henk Harmsen/Archief Het Vogeljaar).

lieu geeft een brochure uit voor boeren, die mee willen doen aan de vrijwillige weidevogelbescherming. Het boekje geeft kort en bondig informatie over de wijze waarop de boer met wat extra zorg kan meehelpen dat zoveel mogelijk jonge vogels tot wasdom komen en de weidevogels voor de toekomst worden behouden.

Gelukkig is er een groeiend aantal boeren dat in de gaten heeft dat het helemaal niet goed gaat met hun weidevogels. En gelukkig is er ook een groep vrijwilligers actief, die de boeren helpen om zoveel mogelijk legsels te behouden en te zorgen dat we ook in de komende jaren kunnen genieten van de kieviten, grutto's, tureluurs en schol­eksters.

Verschillende boeren zijn al enige jaren bezig met weidevogelbescherming en werken zodanig dat er zoveel mogelijk vogels gespaard blijven en hun aantal breidt zich nog steeds uit. Maar ook voor hen geldt, dat er met behulp van vrijwilligers nog betere resultaten zijn te behalen. Boeren hebben het juist in de broedtijd erg druk.

Daarom zijn ze blij met de hulp van vrijwilligers die zich in het broedseizoen bezig houden met het zoeken en markeren van nesten van weidevogels. Het werk van de weidevogelbeschermers begint in maart. Gevonden nesten worden met een stok gemarkeerd, zodat de boer er omheen kan werken. In weilanden waar de koeien worden gezet is het nodig dat er nestbeschermers worden geplaatst, zodat de koeien de eieren niet vertrappen. Doordat de boer de vrijwilligers vertelt waar hij de volgende dag zijn koeien laat grazen, weten de vrijwilligers waar de nestbeschermers geplaatst moeten worden. Het is duidelijk dat zonder de hulp van boeren en vrijwilligers de weidevogels tot de ondergang gedoemd zijn. In Nederland broedt een enorm groot deel van de weidevogel­populatie van Europa, van de grutto is dat maar liefst 75%.

ONS WERKGEBIED

Binnen ons werkgebied zijn twee groepen vrijwilligers actief. Een groep in het Vechtplassengebied en een groep in de Oosterveent en de Eempolders. In deze laat-

ste groep waren in 1995 in totaal acht weidevogelbeschermers actief tegen vijf in het jaar daarvoor. Van de kant van de boeren waren er in 1995 vijf die meewerkten. In 1994 slechts één, dus dat gaat de goede kant op. De resultaten waren hier als volgt:

Op grasland:

Soort gevonden	uit	niet uit (*)			
		P	A	V	D
Scholekster	2	2			
Kievit	17	15	1		1
Grutto	10	8	1		1
Tureluur	1	-		1	
Meerkoet	6	4	2		
Totaal	36	29			

(*)

P = Predatie (kraaien, marters, etc.);

A = Agrarische werkzaamheden;

V = Verlaten;

D = Diversen

Meerkoet

Het uiteindelijke positieve resultaat, 29 geslaagde broedgevallen (80%) is zeker bevredigend te noemen. Het aantal gepredeerde nesten (2) is hier niet hoog.

Op bouwland:

Soort	Gevonden	Uit	Onbekend		Niet uit
Scholekster	2	-			2
Kievit	8	-	1		7
Totaal	10	0			

De resultaten op bouwland zijn dus ronduit slecht. Over het al-

gemeen is nestbescherming op bouwland arbeidsintensiever dan bescherming op grasland. Zo zijn er vele voorjaarswerkzaamheden als ploegen, frezen, inzaaien en mechanische onkruidbestrijding. Hierom zijn goede afspraken belangrijk voor het beschermen van legsels.

In de provincie Noord-Holland en de Vechtstreek wordt de weidevogelbescherming georganiseerd door de Stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer Noord-Holland, de VNLB in Haarlem. De stichting zorgt voor het benodigde materiaal zoals nestbeschermers en stokken om de nesten te markeren, maar ook voor deskundige begeleiding van nieuwe (en onervaren) vrijwilligers. Voor de Vechtstreek wordt dit werk gecoördineerd door ons lid Guus van der Poel in Weesp.

Het aantal vrijwilligers in de Vechtstreek bedroeg in 1995 23 (in 1994: 11), die bij 9 bedrijven (in 1994: 5) hun werk verrichtten op in totaal 222.5 Ha grasland en 5 Ha bouwland.

De resultaten waren als volgt:

Soort	Totaal	Bekend	Uit	Niet uit	Uitkomst
Grutto	19	13	8	5	61.5%
Kievit	67	65	52	13	80.0%
Scholekster	1	0	0	0	
Tureluur	8	8	4	4	50.0%
Wilde eend	3	2	2	0	100.0%

Totaal aantal nesten, uitkomst en aantal per verliesoorzaak.

Soort	Totaal	Uit	Niet uit	P	B	W	V	O
Grutto	19	8	5	0	1	0	4	0
Kievit	67	52	13	6	2	0	2	3
Scholekster	1	0	0	0	0	0	0	0
Tureluur	8	4	4	0	0	3	1	0
Wilde eend	3	2	0	0	0	0	0	0

P= predatie; B= beweiding; W= werkzaamheden; V= verlaten; O= overige.

Inmiddels hebben zich in de Vechtstreek alweer tenminste twee boeren aangemeld met het verzoek om in 1996 ook bij hen aan weidevogelbescherming te gaan doen.

Alles bij elkaar genomen zijn deze uitkomsten niet slecht en bijzonder verheugend is dat steeds meer bedrijven hun medewerking hieraan willen verlenen. Maar om aan deze wensen tegemoet te kunnen komen hebben we wel meer vrijwilligers nodig.

Nieuwe vrijwilligers kunnen zich aanmelden op de volgende adressen:

Voor de Eempolders bij:

Marc van Houten
Dovenetelhof 26
3742 EH Baarn
tel. 035-5415603

Voor het Vechtplasseengebied bij:

Guus van der Poel
Mr.J.C.Buhrmannlaan 54
1381 GM Weesp
tel. 0294-431308

Verantwoording:

Bij de samenstelling van dit artikel werd gebruik gemaakt van een artikel van Harry Witte in de Soester Courant van 21 juni 1995, alsmede van het verslag van Marc van Houten over weidevogelbescherming in 1995 in het Westelijk Eemgebied en van het verslag van de VNLB over weidevogelbescherming in 1995 in de Vechtstreek.

Na een goed broedseizoen in 1994 viel het voor de huiszwaluw in 1995 tussen Vecht en Eem een beetje tegen. De aantallen liepen terug naar het niveau van 1993. Bescherming van de nestplaatsen lijkt meer dan ooit nodig.

Dick A. Jonkers

Huiszwaluwenjaar 1995 was niet in alle opzichten goed

Het voorjaar en de zomer van 1995 vertoonden een beeld, dat overeenkwam met dat van het jaar daarvoor. Weer een nat voorjaar, gevolgd door een lange warme en zeer droge zomer. Veel huiszwaluwen kwamen daardoor met hun nestbouw dagnig in de problemen. Veel tellers meldden dat er nesten van hun aanhechtingsplaats waren gevallen. Het was kennelijk moeilijk om voldoende vochtig materiaal te vinden dat bovendien goed hechtte. Op zich is het afvallen van nesten merkwaaardig, want in zuidelijke landen zoals Spanje komen ieder jaar lange droge zomers voor. Daar blijven de nesten wel voor het grootste deel hangen. Als gevolg van het grote aantal afgevallen nesten liep de stand van 1025 paren in 1994 terug naar 844 paren in 1995. Een daling van 18 procent die in feite nog iets groter is, doordat er van een lokatie een nieuwe vestiging werd gemeld, die tot nu toe aan de aandacht was ontsnapt. Ons onderzoekgebied was niet het enige deel van Nederland dat met een achteruitgang kampte. Uit Noord-Holland boven het Noordzeekanaal werd eveneens een achteruitgang gemeld (mededeling P. Zomerdijk). De tot nu toe landelijk binnengekomen gegevens wijzen in eenzelfde richting. Daar staat tegenover, dat de stand in Zui-

delijk-Flevoland vrijwel gelijk was aan die van het voorgaande jaar. Desondanks is de populatiegrootte in die polder de afgelopen jaren sterk gedaald (mededeling J. Harder). De daling van de stand strekte zich over het hele onderzoekgebied uit. In veertien gemeenten liep die terug, in een bleef die vrijwel gelijk en in drie nam deze toe (tabel 1).

Kunstnesten

Kunstnesten blijken nog steeds in een behoefte te voorzien. Deze moet men wel als loknesten zien om zwaluwen tot vestiging te bewegen op ogenschijnlijk geschikte of verloren gegane lokaties. Tijdens zeer droge broedseizoenen, zoals het afgelopen seizoen blijven die nesten tenminste hangen. De in de publikatie over het seizoen 1994 beschreven kunstnesten in Kortenhoef (22) boekten weer succes. Zestien ervan waren bewoond, tegen zeventien in 1994. Met de enige jaren geleden tientallen, ten behoeve van een onderzoek van Vogelbescherming, aangebrachte kunstnesten eveneens in Kortenhoef, wil het nog steeds niet lukken. In één jaar leek er een succesje te zijn geboekt en gloorde er hoop, toen een paartje zich vestigde. Helaas bleef het bij dit ene geval. De drie in Ankeveen be-

kende kunstnesten waren allen bewoond. De bewoners van een huis in Eembrugge bleken het aantal kunstnesten uitgebreid te hebben tot negen, die alle bewoond werden.

Tabel 1. Aantal huiszwaluwen per gemeente.

	1994	1995
Muiden/Muiderberg	279	239
Weesp	79	86
Nigtevecht	25	21
Nederhorst den Berg	22	21
Vreeland	47	37
Loenen	26	11
Nieuwersluis	20	27
Naarden	113	76
Ankeveen	30	27
's-Graveland	14	17
Kortenhoef	92	59
Loosdrecht	70	80
Hollandse Rading	10	7
Huizen	54	62
Blaricum	33	24
Eemnes	51	28
Eemdijk	32	10
Eembrugge	28	12
Totaal	1025	844

Broedplaats

Hoewel het erop lijkt, dat Weesp er in aantal op vooruit is gegaan, blijkt dat bij het vergelijken met de in 1994 verzamelde gegevens niet het geval te zijn. Zonder de nieuw gemelde kolonie zou deze gemeente er met elf paren op achteruit gegaan zijn. Het is echter mogelijk dat zich op die "nieuwe" plaats paren uit Weesp hadden gevestigd. Zes jaar geleden nestelden daar vol-

gens de bewoners al 5-6 paren, maar het waren er nog nooit zoveel geweest.

Van de grote kolonie aan de Meerkade bij Naarden waren tientallen nesten afgevallen. In de vesting Naarden bleef maar een fractie over; er werden slechts vier nesten gevonden. Het aantal nesten aan de flats bij de Zomerkade in Huizen breidde zich langzaam maar zeker uit. De nesten worden daar meestal vrij laag in de portieken gebouwd. Gelukkig tolereren de bewoners hun medebewoners. In een andere straat bevonden zich wat meer nesten dan anders, terwijl op andere plaatsen weer nesten verdwenen waren. Naar nu pas bekend is geworden hebben er enige jaren geleden tijdens de bouw van de luxe flat Residence bij de jachthaven drie paren genesteld, maar deze werden verstoord. Nadien werden in het broedseizoen plastic stroken voor potentiële broedplekken gehangen om het nesten te verhinderen.

In het dorp Eemnes werden 24 nesten gelokaliseerd, een afname van 33 procent. De nieuwe boerderijen in het oostelijk deel van de Eempolders tegen de Eem aan, waren goed voor 22 nesten, ongeveer gelijk aan het voorgaande jaar. Van de boerderij waar zij zich destijds het eerste vestigden waren nu veel nesten afgevallen. Aan de tweede boerderij was het aantal toegenomen tot achttien. De meest zuidelijke vestiging in de Eempolders, dicht bij Eembrugge telde slechts negen paren (1994-21). Ook hier weer hetzelfde liedje: afgevallen nesten. De dorpjes langs de Eem brachten het er slecht af. Eemdijk vertoonde een daling van 31 procent en Eembrugge 43 procent.

De meeste nesten bevonden zich aan de randen van bebouwde kommen, die meestal niet al te ver van het water lagen. Daarnaast bleven ook vrijstaande huizen en boerderijen belangrijk. Eerstgenoemde plekken herbergen meestal maar een nest, de andere plekken grotendeels meer. Schuren waren wat meer in trek dan in andere jaren. Voor het eerst na de aanvang van de tellingen waren er geen nesten aan een (voormalige) kazerne. Er was één vestiging aan een fabriek. In Nederhorst den Berg zag een paar kans om tegen het omhulsel van een hooiberg een nest te bouwen.

Nieuwe lokaties

Aan de Hoge Muiderweg boven Weesp bevond zich een vestiging van twintig paren. Ook langs de Naardertrekvaart (Naarden) werd een nieuwe lokatie met een nest ontdekt, evenals aan de Overscheense weg. In een aantal telgebieden vonden de tellers soms nieuwe broedplaatsen, maar deze bevonden zich meestal niet ver van andere nog bewoonde lokaties of verlaten plekken.

De volgorde van de grootste kolonies bleef gelijk aan het voorgaande jaar. De kolonie aan de Meerkade ging aan kop met 50 nesten, gevolgd door die van de Noordpolder beoosten Muiden met 39 nesten. De kolonie van de Kreugerlaan bij Weesp bleef gelijk met 27 nesten. In de categorie 11-25 nesten kwamen tien kolonies voor, waarvan de grootste uit 18 nesten bestonden. Van kolonies met 6-10 nesten waren er 23 en er werden 116 kolonies genoteerd met 2-5 nesten. Het aantal lokaties met slechts één nest bedroeg 111.

De wet

Hoewel er dit jaar geen gevallen werden gemeld waarbij sprake was van het afstoten van nesten, kan het geen kwaad om te vermelden dat dit sinds kort verboden is. Door een aanpassing van de Vogelwet 1936 is het niet meer toegestaan om nesten van vogels die zich in, op of aan gebouwen bevinden en overlast veroorzaken te verwijderen. Voor alle leden en in het bijzonder de tellers ligt er dus een voorlichtende taak te wachten, in gevallen waarbij bewoners overwegen de nesten af te stoten. In de vorige publikatie over het wel en wee van de huiswaluw (De Korhaan 29 (1): 19-21) is aangegeven hoe hulp kan worden geboden. Desnoods kunnen vogelwerkgroepleden plankjes aanbrengen om de bewoners te helpen de overlast door uitwerpselen te voorkomen. In die gevallen kan met mij contact worden opgenomen.

Geef gegevens door over knobbelzwaan

De jaarlijkse inventarisatie van de knobbelzwanen in het werkgebied was tot nu toe steeds een groot succes. Het knobbelzwanenproject heeft geleid tot een interessante tijdreeks van gegevens over de afgelopen jaren. Binnen Nederland is dit onderzoek zelfs uniek. Van een aantal gebieden ontbreken nog gegevens over het afgelopen broedseizoen. Iedereen die zich dit jaar nog broedparen en eventueel het aantal jongen weet te herinneren wordt verzocht hierover contact op te nemen met Frank van de Weijer.

F.H. van de Weijer
Johan Geradtsweg 65
1222 PN Hilversum
tel.: 035-6585790

De kievit zoekt doorgaans zijn voedsel op het weiland. Marc van Houten observeerde in de Eempolders ander gedrag: een kievit die voedsel zoekt in een sloot. De waarneming vormde de aanleiding voor een interessante studie.

Marc van Houten

Bijzonder voedselgedrag van een kievit in de Eempolders

De lichaamlijke gesteldheid van een vogel speelt een aanzienlijke rol bij de keus van broeden/of voedselterreinen.

Zo ligt het zwaartepunt van de kievit gedurende de loopbeweging niet, of slechts een kort ogenblik, verticaal boven het stilstaande been, maar iets er voor. Dit brengt met zich mee dat de bewegende poot telkens snel naar voren gebracht dient te worden, om het gewicht van de vogel doelmatig op te vangen.

Dit verklaart de snelle voortbeweging met grote passen. De poten worden hierbij slechts weinig van de bodem opgetild en de tenen nauwelijks samengetrokken. De kievit kan hierdoor heel moeilijk in hoge vegetatie lopen. Zou hij wel in hoge vegetatie lopen, dan komt hij in de problemen. De snelle beweging van de poten zou door de hoge halmen belet worden, doordat deze tussen de onvoldoende gesloten tenen raken. De andere poot zal dan niet op tijd ter plaatse komen om het lichaam in zijn val op te vangen, de vogel zou dan ook telkens voorover vallen. De voortbeweging van de kievit is dus alleen mogelijk op terreinen met kale of kort begroeide bodem.

Rinke Tolman (1969) schrijft over dit fenomeen: "Toen het wijfje in deze rimboe belandde, had ik werkelijk medelijden met

het arme dier, dat in de hoge plantenmassa als het ware verward raakte en gewoonweg niet op kon schieten". Verder schrijft hij: "Men heeft ook wel proeven genomen met kieviten, die men neerzette op terreinen met hoog uitgegroeid gras. Hierbij bleek, dat zij op zo'n halmenterrein niet of nauwelijks uit de weg konden".

Een voedselzoekende kievit loopt met snelle passen door het (wei-)land, stopt dan plotseling, houdt zijn kop scheef en grijpt met een plotselinge beweging van zijn snavel de buit.

Het scheef houden van de kop kan een laatste zintuiglijke indicatie zijn, van waar de prooi zich bevindt. De soort spoort met behulp van het gehoor ook insecten op, welke net onder het oppervlak van de grasmat leven. De door het gras zwervende insecten en ander klein spul lokaliseren ze met hun relatief grote ogen.

Hun snavel is overigens te zwak en te kort en hierdoor ongeschikt om diep in de modder het voedsel op de tast te vinden.

Tussen hoge planten zou *Vanellus* niet aan zijn trekken komen; in een woud aan grasstengels zou zijn voedsel geheel of grotendeels buiten het gezichtsveld blijven.

Kievit (Foto: H.v.d.Veen/Archief Het Vogeljaar).

KIKKERBEET

De hierboven geschetste loop-eigenschappen van de kievit, zijn enkele decennia geleden uitvoerig beschreven (Klomp 1953). Des te opmerkelijker was mijn waarneming van een foeragerende kievit op een geheel ander terrein.

Tijdens een van mijn tochten door de Eempolders werd begin juli mijn aandacht getrokken door een kievit, die zich op bladeren in een sloot ophield. Nauwkeuriger waarnemen bracht mij op een eerstejaars kievit, herkenbaar aan de ietwat schriële bouw, korte kuif en oranje-cremekleurige veerrandjes van de rugveren.

De vogel stond stil bovenop de bladeren van de kikkerbeet (*Hydrocharis morsus-ranae*). In

niet-bloeiende staat heeft kikkerbeet het meest weg van een klein uitgevallen witte waterlelie of gele plomp. De drijvende bladeren zijn vrijwel rond op de voet na, waar de bladsteel is bevestigd.

De fraaie kikkerbeet was echter prachtig in bloei; de bloemen hebben drie witte kroonblaren, ze zitten op steeltjes zo'n tien tot twintig centimeter boven het water uit. Het is een plant die niet in de grond hoeft te wortelen en die beschutting nodig heeft. In dit geval was dat beschutting van de slootover, welke zo'n 30 centimeter hoger dan het slootpeil lag.

Zoals gezegd stond de vogel in eerste instantie stil en schoot plots vooruit om naar een insect te pikken, welke zich mogelijk op of boven de bladeren bevond. Hierbij leek de Kievit vanuit zijn uitkijkpositie omhoog te veren; door de snelheid van het lopen werd zijn gewicht verdeeld. Ondanks dat de Kievit niet beschikt over lange tenen, zoals bijvoorbeeld het waterhoen, die hem in staat zou stellen om gemakkelijk over de drijvende bladeren te lopen, bleek de vogel de techniek goed te beheersen. Na de consumptie stond de vogel weer stil en zakte weer zo'n twee á drie centimeter weg op de drijvende bladeren. Hierna herhaalde de merkwaardige scène zich.

Opvallend was dat dit voedselgedrag slechts in één sloot op te merken was, ondanks dat kikkerbeet in het ondiepe water van de Eempoldersloten een niet ongewone verschijning is. Opmerkelijk was ook het feit dat de Kievit schuw te noemen was. Mogelijk omdat de vogel de prooidieren nu geheel visueel opspoorde en hiermee ook "van-zelf" overige zaken snel bemerkte. Het kan ook zijn dat de vogel nu extra op haar hoede is

voor mogelijk gevaar, daar de slootwallen elk uitzicht hebben benomen.

Op een zeker moment verscheen ook een tweede exemplaar, dit maal een adulte vogel welke -zo leek het- de vaardigheid van deze wijze van foerageren bekend was.

Na de lange hete zomer, zo tot eind augustus, kwam de gefaseerde regenperiode en kon ik deze vogel(s) en dit gedrag niet meer waarnemen.

REGENWORMEN

Waarom deze vogels deze tijdelijke foerageerspecialisatie uitvoerden is alleen maar aan te nemen. In de literatuur is er -voor zover mij bekend- niets over dit voedselgedrag gepubliceerd.

De Kievit is gespecialiseerd in het eten van wormen, die met trillende pootbewegingen naar de oppervlakte gestuurd worden, kuikens daarentegen zijn aangevoerd op bovengrondse insecten en kevers.

Aangezien de zomermaanden buitensporig warm en droog waren, droogden veel weilandpercelen in, vooral als er goed (landbouwkundig gezien) ontwaterd was. Van regenwormen is bekend dat zij vlak boven het grondwater leven. Bij droog weer trekken zij zich dieper terug in de grond om uitdrogen te voorkomen en kunnen dan door de Kievit niet meer worden buitgemaakt.

De mogelijkheid is niet ondenkbaar dat de vogel(s) een beter gedekte tafel vonden in de door drijvende bladeren overwoekerde sloot. Vlak boven de bladeren wemelde het dan ook van de insecten, waaronder vele muggen en vliegjes.

Literatuur:

Bouwman, B. (et al), 1988. Planten langs weg en water.

Cramp, S. (eds.), 1983. The birds of the Western Palearctic. Vol. III, Waders to Gulls, p. 757. Oxford University Press, Oxford.

Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M. & Bezzel E., 1975. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, Band 6. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.

Klomp, H., 1954. De terreinkeus van de Kievit. *Ardea* 42: 1-139.

Tolman, R., 1969. De Kievit. Een monografie over onze nationale vogel. Bosch en Keuning, Baarn.

Vogelkalender '96 ligt weer klaar

De veertiendaagse Vogelkalender ligt weer klaar op de bekende adressen. De Vogelkalender 1996, uitgegeven door de Stichting Het Vogeljaar, bevat 25 kleurenfoto's van bekende natuurfotografen. De bijbehorende tekst is verzorgd door onze leden Jaap Taapken en Rob Kole.

Met de uitgave van deze traditionele vogelkalender wil Het Vogeljaar in de eerste plaats de kennis van en de interesse voor bij ons voorkomende vogelsoorten bevorderen. Tegelijkertijd is de kalender bedoeld om de vogelfotografie te stimuleren en meer bekendheid te geven. U kunt de Nederlandse uitgave van de Vogelkalender 1996 bestellen door 15 gulden over te maken op gironummer 4325 ten name van de penningmeester van het Kalenderfonds, Boterbloemstraat 20, 5321 RR Hedel (tel.: 073-5991967). Leden van de vogelwerkgroep kunnen de kalender ook afhalen bij Loes Hartog in Ankeveen (tel.: 035-6561905) of Jaap Taapken in Baarn (tel.: 035-5420303). De kalender is op ledenavonden ook verkrijgbaar in onze eigen Vogelwerkgroepwinkel.

Vogelwerkgroep wil open IJmeer

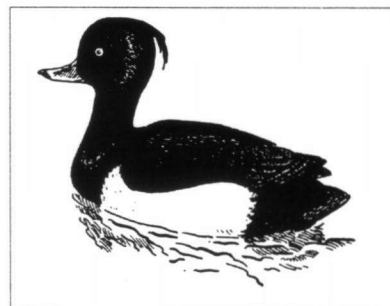
Voorzitter Rob Kole heeft onlangs namens de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken een bezwaarschrift ingediend tegen het voornemen van de gemeente Amsterdam om 18.000 woningen in het IJmeer te bouwen. "Het is voor de natuur en het natuurgebied een rampzalig plan", schrijft hij aan burgemeester en wethouders van Amsterdam en aan de provincie Noord-Holland. Ook de vereniging Natuurmonumenten heeft een bezwaarschrift ingediend, zo lasen we in het blad Van Nature van Natuurmonumenten.

Het IJmeer is van levensbelang als rust- en voedselgebied van veel bijzondere watervogels. Daarnaast vormt het gebied een belangrijke ecologische schakel tussen natuurmonumenten als het Naardermeer en het Wormer- en Jisperveld. Ook de aantasting van het prachtige open waterlandschap wijst Natuurmonumenten af.

Het IJmeer, aan de grens van ons werkgebied gelegen, is van internationaal belang voor watervogels als kuifeend, toppereend en brilduiker. Het is door het Rijk aangewezen als kerngebied binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Dit staat zowel in het Natuurbeleidsplan als in het Structuurschema Groene Ruimte. De gemeente Amsterdam en de provincie Noord-Holland wijken daar van af in het ontwerp-streekplan en ontwerp-structuurplan. Zij willen een deel van het IJmeer inpolderen ten behoeve van het woningbouwplan Amsterdam Nieuw-Oost. Er zijn voorstellen voor compensatie, maar Natuurmonumenten en de vogelwerkgroep zijn van mening dat het wegnemen van een

schakel uit het ecologisch netwerk niet te compenseren valt. Een netwerk moet compleet zijn.

Natuurmonumenten maakt zich niet alleen zorgen om de natuurlijke verbindingen tussen Waterland en het Vechtplasseengebied. Ook het natuurgebied polder IJdoorn van de vereniging komt verder in de knel. De laatste jaren vestigde zich daar juist een kolonie visdiefjes, een kolonie die al eerder op de vlucht moest voor wegenprojecten rond het Nieuwe Meer (richting Schiphol). De nieuwe kolonie is, net als grote groepen smienten en aalscholvers, afhankelijk van voed-

Kuifeend

sel uit het IJmeer. Bij inpoldering van het IJmeer raken ook zeldzame en gevoelige soorten als ringslang en noordse woelmuis langs de IJmeerkust verder geïsoleerd, waardoor de populaties verzwakken.

Actieve vogelaars nodig voor landschapsbeheer

Vogelaars zijn actieve mensen. Voor dag en dauw staan ze op, om te kijken en te luisteren. Voor veel vogelaars is kijken niet genoeg: ze doen ook nog aan vogelbescherming. Biotoopverbetering en bescherming vergt nogal wat extra kennis en organisatie. Voor vogelaars zou het handig zijn als ze af en toe kunnen 'aanhaken' bij natuurbeschermende instanties. De Werkgroep Landschapsbeheer Nardinclant is zo'n instantie. Nardinclant organiseert elke maand een natuurbeheerswerkdag. In 1996 is er zo'n werkdag met raakvlakken voor vogelaars. Nardinclant biedt hierbij gelegenheid de vogelwerkgroepleden een dagje flink de handen uit de mouwen te laten steken.

Deze werkdag vindt plaats op zaterdag 13 januari. Er worden dan wilgen geknot in Vreeland (Vanuit de richting Hilversum de Vreelandseweg af en vlak voor

de Vecht linksaf). Eén van de best bewaard gebleven hoogstamfruitboomgaarden uit het werkgebied wordt ook nog eens door een prachtige rij knotwilgen omzoomd. In deze knotwilgen broeden allerhande vogels zoals grauwe vliegenvangers, ringmussen en de bosuil. Sinds 1977 worden deze bomen om de 5 à 6 jaar door vrijwilligers geknot. Dankzij het vrijwillig landschapsbeheer in de Vechtstreek is de steenuil behouden gebleven.

Voor gereedschap en verzekering is gezorgd. De aanvang is 9.00 uur. Van de deelnemers wordt verwacht dat ze van stevig werken houden. Voor soep, koffie, thee etc. wordt gezorgd. Neem zelf werkhandschoenen, brood, een mok en laarzen mee.

Het maximum aantal deelnemers is 20. Daarom vooraf opgeven bij Joke van Velsen (adres achterin deze Korhaan).

De Zuidpier bij IJmuiden heeft een metamorfose ondergaan. De plek waar je de voor- en najaarstrek zo mooi kunt bekijken is in korte tijd omgebouwd tot een modern vrijetijdscentrum. Niet iedereen kan dat waarderen, maar trekvogels blijven komen, zo blijkt uit dit excursieverslag.

Ronald Sinoo

De Zuidpier: totaal vernieuwd uitgaanscentrum voor vogels

Zaterdag, 14 oktober 1995. Om 7 uur 's ochtends bereiken we met zijn achten ons excursiedoel na een rit door mistig Noord-Holland. Er blijkt heel wat veranderd sinds mijn laatste bezoek aan de Zuidpier: een grote jachthaven, omringd door een boulevard met grote stenen gebouwen, is brutaalweg aangelegd in de grote strandvlakte aan de basis van de pier! Weg duintjes, ik herken zelfs niets meer.

Vanaf een immens parkeerterrein lopen we de boulevard op. Enkele zwarte roodstaartjes fladderen rond de stenen bouwsels. In een rij kale dwergboompjes strijkt een troepje fraters neer. De mist trekt heel langzaam op. Twee dodaarsjes dobberen in de jachthaven. Ze duiken onder en zijn als bij toverslag verdwenen. Verderop drijft een luie fuut. Ik vraag me dan nog steeds af waar de pier ergens begint in deze megalomane uiting van negentiger-jaren-welvaart. We lopen van de boulevard een stuifdijk op en vandaar hebben

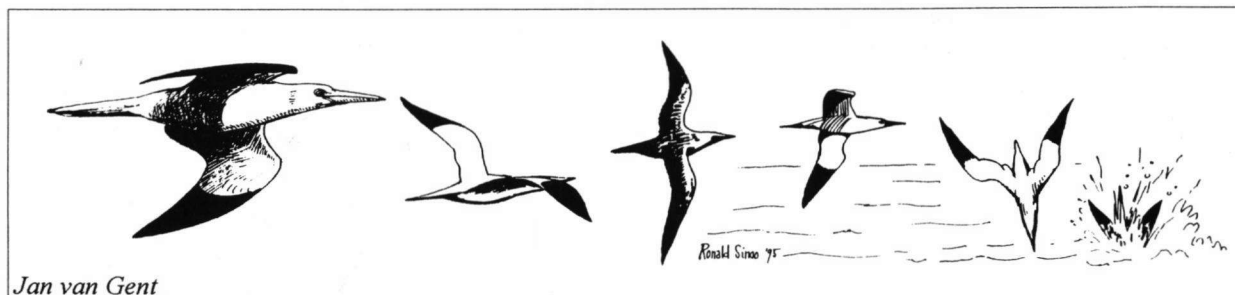

we uitzicht over het restant van de strandvlakte en over zee. Rechts ligt de pier. We lopen onderlangs de stuifdijk. Kuifleeuweriken hippen in het zand. Veldleeuweriken vliegen over ons hoofd naar 't zuiden. Een troepje groenlingen zit twetterend in de struiken. Er is al aardige zanglijstertrek ('tsip'), vin-

ken- ('tjuup tjuup') en kepentrek ('iée p').

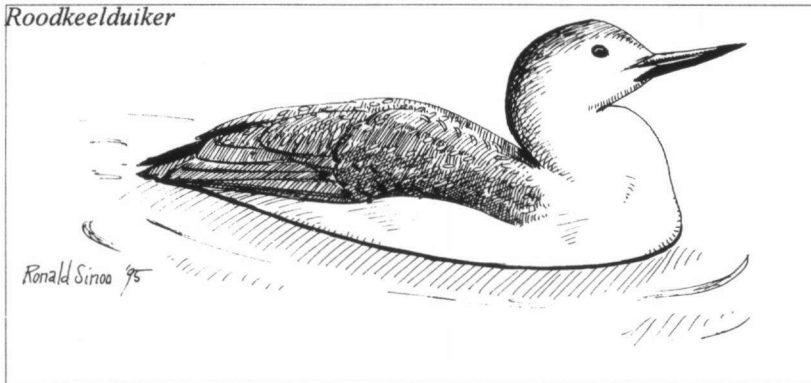
Een winterkoninkje heet ons welkom op de pier. We klimmen op de stenen wandelweg. Dit herken ik weer; gelukkig is er vanaf het gele hek ('Gevaar! Niet betreden bij storm') niets veranderd. Machtig strekt zich de betonnen kolos uit in een kalme zee. Geen golven, geen schuimkoppen. Alleen rimpels waar luie troepjes eidereenden in drijven. De vrouwtjes warmbruin, de mannetjes in een soort zwartbruin eclipskleed met fletse plekken.

Een uitroep van verbazing: wat doet dat zwartkopje hier? Een mannetje, dat ons vanonder zijn zwarte alpinootje vrolijk aankijkt, alsof het wil zeggen: maak niet zo'n heisa! Wat de vogeltrek nog meer doet met de trekdrift van bosvogel-"die-hards" blijkt als we roodborst, goudhaantje, vuurgoudhaantje, merel en nogmaals winterkoning noteren op het kale steen.

Jan van Gent

Roodkeelduiker

Inmiddels piepen en tsjiepen gras- en oeverpiepers ons om de oren. Ook koperwieken spoeden zich hoog boven ons zuidwaarts, alsmede wat rietgorzen. Tussen een troep eidereenden duikt plotseling een vrouwtje middelste zaagbek op. Over zee vliegen elf grauwe ganzen landinwaarts, terwijl één rotgans juist de andere kant opgaat. Zou die echt naar Engeland willen? Hee, dat is daar géén fuut op het water. Een roodkeelduiker in winterkleed, een volwassen exemplaar met witte hals en slanke kop met priemsnavel. Waarom noemen ze de roodkeelduiker eigenlijk geen parelduiker? Op zijn zachtgrijze rug druppelen honderden witte parelvlekjes, toch?

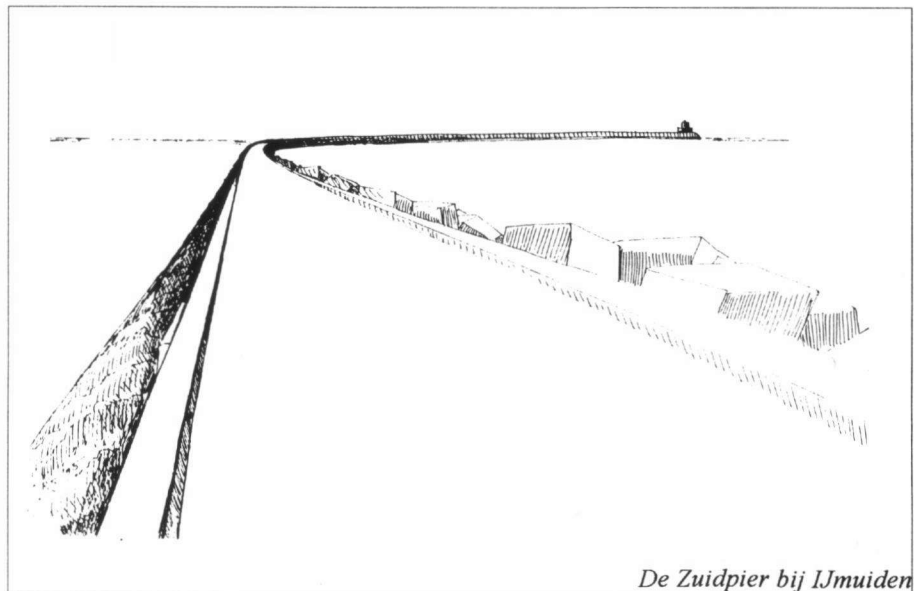
Op de basaltblokken trippelen tientallen steenlopers. Er tussen bevinden zich een kanoetstrandloper en iets verderop één bonte en drie paarse strandlopers. Het is inmiddels kwart voor negen als we de punt van de pier bereiken. De zon schijnt, de mist is helemaal verdwenen en we gaan uitgebreid aan de koffie. Grote mantelmeeuwen, zilver- en stormmeeuwen vliegen op hun gemak voorbij, enkelingen tussen de vele kokmeeuwjes die over zee koersen. Dan een kreet: Jan-van-Gent! Alle kijkers richten zich op de rafelige kim; een

grote, blinkend witte zeevogel met zwarte vleugelpunten. Een Jan-van-Gent in adult kleed, nog ver weg. Maar een tweede meldt zich, dichtbij, en een derde. Ditmaal een nog onvolwassen exemplaar, die aan de voorkant wit en aan de achterkant zwart is. Een bijna volgroeide Jan-van-Gent komt dan heel dichtbij voorlangs vliegen, zo mooi met de zon erop!

Ze draaien boven zee, duiken als speren naar vis en laten zich door ons ademloos bewonderen. Tegen tien gaan we terug; onderweg nog een tweede roodkeelduiker, een onvolwassen exemplaar met een grijze hals, twee knobbelzwanen en een aalscholver. Als we rond twaalf uur weer op de boulevard staan, is het inmiddels zo warm als in

de zomer. We besluiten om enkel nog even bij de recreatieplas achter de jachthaven te gaan kijken. Op dit ondiepe, zoete (!) water dobberen bergeenden, kuifeendjes, wat tafeleenden en vijf dodaarsjes. Een grote gele kwikstaart vliegt over. Op het draadhek achter ons knutteren wat kneuen. Vele honderden meeuwen staan in en om het water. Er is zelfs een Britse vorm kleine mantelmeeuw bij, herkenbaar aan de licht-leigrijze rug en mantel.

Tot slot (we lopen dan al naar de auto's) vliegen een juveniele roodpootvalk en een torenvalk kort na elkaar over, naar het zuiden. Een heerlijke excursie was het, met zeldzaam mooi weer en leuke soorten. Maar het meest gedenkwaardige van de hele excursie vond ik zelf die ene, arme vrouwtjes-eidereend, die bij de punt van de pier klapperend met de vleugels op het water dreef, verstrikt in een vislijn onder water, een wisse dood voor ogen, en die zichzelf wist te bevrijden. Een opluchting voor ons, die er naar keken en machteloos waren het dier te bevrijden, zo dichtbij en toch zo onbereikbaar op zee. Tot ze het zelf klaarde.

De Zuidpier bij IJmuiden

In de vorige Korhaan is de oprichting van de roofvogelwerkgroep als onderdeel van de subgroep Avifauna aangekondigd. Dit heugelijke feit vond op 10 oktober in kasteel Groeneveld in Baarn plaats. Een verslag.

Dick A. Jonkers

Roofvogelwerkgroep nu op pad

Twintig personen onder wie vertegenwoordigers van Staatsbosbeheer en het Goois Natuurreservaat woonden de bijeenkomst bij. Helaas ontbraken de ook uitgenodigde toezicht-houders/beheerders van Natuurmonumenten, al was er wel gelukkig een positieve schriftelijke reactie van een van hen.

In zijn openingswoord benadrukte Chris Sjobbema, die als coördinator zal gaan optreden, dat inventariseren voorop staat. Daarnaast zou prooionderzoek kunnen worden uitgevoerd en ook het ringen van de jongen op de nesten behoort tot de mogelijkheden. Om de contacten onderling in stand te houden is er een plan om twee keer per jaar bij elkaar te komen. Verder zal er een nieuwsbrief worden uitgegeven. Op 12 december zal een medewerker van de Werkgroep Roofvogels Nederland uitleg geven, hoe het onderzoek zal moeten worden aangepakt (zie ook het programma).

Om de organisatie van de roofvogelwerkgroep goed te kunnen laten draaien, werd besloten geen bestuur te gaan vormen, maar naast de coördinator alleen een secretaris te laten opereren. Hiervoor stelde Lex Kantenstein zich spontaan beschikbaar.

Ongeoefende waarnemers werd in het vooruitzicht gesteld dat zij met ervaren veldmensen mee kunnen lopen. Aan ieder werd

een kaart uitgereikt, waarop kan worden aangegeven welk gebied men wil onderzoeken. Vooraf kan men dus nu al bosgebieden gaan bekijken die men in gedachten heeft. Op de volgende bijeenkomst zal dan worden na-

gegaan of er geen overlappingsen zijn.

Vogelwerkgroepleden die zich bij de werkgroep willen aansluiten kunnen contact zoeken met Chris Sjobbema, Nieuwstraat 8, 3743 BL Baarn 035-5420215.

Vogelhut bij Stichtse brug is erg in trek

Zoals bekend werd in de loop van dit jaar een nieuwe vogel-observatiehut bij de Stichtse brug officieel in gebruik gesteld. Inmiddels hebben al vele vogelaars er gebruik van gemaakt. Dat blijkt onder meer uit de gegevens die in het door de vogelwerkgroep beschikbaar gestelde logboek werden genoteerd. Met Staatsbosbeheer, de eigenaar van de hut, is afgesproken dat de vogelwerkgroep het beheer van de begroeiing rondom de hut zal uitvoeren. Onlangs zijn over het te voeren beheer afspraken gemaakt. Een groepje vrijwilligers zal binnenkort een aantal noodzakelijke maatregelen gaan uitvoeren. Dat is nu al nodig, want de toegang tot de hut is in korte tijd al aardig bemoeilijkt. Helaas is momenteel ook de wandelroute naar de hut bemoeilijkt, als gevolg van bouwactiviteiten bij de brug. Hopelijk is deze belemmering van tijdelijke aard. Het bestuur doet toch op iedereen een beroep uitsluitend ge-

bruik te blijven maken van de officieel aangegeven wandelroute. Het gebruik maken van sluiptwegen is niet toegestaan en bovendien vaak nog gevaarlijk ook.

Overigens komt er de laatste jaren gelukkig steeds meer aandacht voor het inrichten van vogelobservatiepunten. Onlangs werd bekend dat het Goois Natuurreservaat een vergevorderd plan heeft voor een observatiewand bij het Hilversums Waschmeer, dat door recent uitgevoerde beheermaatregelen al aanzienlijk beter zichtbaar is geworden. Het is de bedoeling dat de observatiewand in het voorjaar van 1996 officieel geopend zal worden. Dan maar hopen dat er spoedig weer geoorde futen (*Podiceps nigricollis*) kunnen worden waargenomen!

Ook bij het Naardermeer komt er komend voorjaar een observatiehut bij. Deze zal aan de zuidzijde van het meer worden gesitueerd.

Er bestaat een directe relatie van boommarters met vogels en hun nesten. Daarom publiceren we deze keer graag een oproep van de Werkgroep Boomarter Nederland.

Dr. H.J.W. Wijsman

Onderzoek naar boommarters in vogelnesten in het Gooi

In het Gooi en omgeving komen van oudsher boommarters voor. Dat wil zeggen..... vooral in de omgeving, want in het Gooi zelf was het aantal waarnemingen toch wel uiterst gering. Nu lijkt het de laatste tijd alsof landelijk gesproken de boomarter wel de wind in de zeilen heeft: er wordt niet meer op gejaagd, men laat oude bomen met holten meer en meer staan (en misschien profiteert het dier ook wel een beetje van de zure regen die een geforceerde veroudering en invalidering van de bomen te weeg brengt).

Hoe dat zij, in het Gooi komen zeker enkele marters voor, maar omdat ze, als nachtdieren, moeilijk zijn waar te nemen is het volkomen speculatief om te trachten te zeggen hoeveel. Pas dit jaar is de eerste nestboom in het Gooi gevonden.

Uitwerpselen

Een manier om boommarters op te sporen is te letten op hun uitwerpselen, in het bijzonder wanneer ze die deponeren nabij de boom-met-hol waarin ze hun jongen werpen en grootbrengen. Zo een hol is vaak dat van een zwarte of van een groene specht. Het opsporen van de nestbomen van 1995 vond plaats door systematisch alle ons bekende spechtenbomen in en om het Gooi in het voorjaar langs te

lopen. Een manier om verder te gaan en de marters ook te volgen als ze uitgezwemd zijn, is allerlei grote nesten langs te gaan waarop ze vaak de dag doorbrengen en te letten op uitwerpselen.

Marters zijn zwervers, en kiezen voor elke volgende dag een nieuwe rustplaats. Je kunt dus letten op nesten van kraai, vlaamse gaai of eekhoorns. Kleinere nesten worden ook wel een heel enkele keer gebruikt, maar er is geen beginnen aan om die systematisch langs te lopen.

Wij, van de Werkgroep Boomarter Nederland, zouden zeer gediend zijn met gegevens van iemand die regelmatig bepaalde bospercelen afloopt om te zien of onze spechtenholen-kaart volledig is, en ook met opgave van nesten van de bedoelde omvang uit 1995 en liefst ook volgend jaar. Bosgebieden waaruit we graag gegevens hebben zijn: Oud-Naarden; De Beek; Bikberger Bos; Larenberg; Spanderswoud; 's-Gravelandse landgoederen en Corversbos; Einde-Gooi

en Cronebos en omgeving; Vuurse bossen. Wij hopen dan ook dat menigeen zich met ons in verbinding zal willen stellen.

Henri en Willemien Wijsman,
Tony Offermansweg 6,
1251 KJ Laren.
035-5389031.

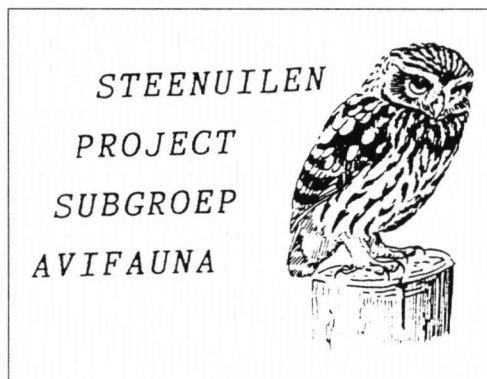
Boomarter (tekening naar een dia van Dick J.C. Klees).

Steenuilen worden binnen het VWG-werkgebied sporadisch waargenomen. Hoewel steenuilen ook wel overdag actief zijn komen er nauwelijks waarnemingskaartjes binnen van deze mysterieuze soort. Toch blijkt uit het steenuilenproject van onze subgroep Avifauna dat de steenuil wel degelijk in ons werkgebied aanwezig is.

F.H. van de Weijer

Steenuil tussen Vecht en Eem

Dat uilen op bijzonder veel belangstelling kunnen rekenen van onze vogelwerkgroep blijkt steeds weer uit de overweldigende opkomst van leden op de uilen-avond-excursies. Daarnaast hebben enthousiaste leden van de kerkuilengroep de geschikte broedlokaties voor de kerkuil voorzien van nestkasten om deze soort te helpen. Ook werd de afgelopen jaren veel belangstelling geschonken aan de steenuilen in ons werkgebied. De steenuil is een schaarse broedvogel van agrarische landschappen met kleinschalige landschapselementen zoals rijen knotbomen, hoogstamboomgaarden, steen- of houtstapels en (rommelige) boerenerven en (vervallen) schuurtjes met scheefgezakte of ontbrekende dakpannen. De steenuil is in Nederland een rode-lijst-soort, waarvan de totale populatie wordt geschat op 9000 tot 12000 broedparen. De aantallen zijn de afgelopen jaren sterk achteruit gegaan, mede door de afname van geschikte holten in bomen. Door de schaalvergroting in de landbouw en met name het verwaarlozen en verdwijnen van hoogstamboomgaarden en knotbomen nemen de geschikte biotopen steds verder in aantal af. Door het hervatten van onderhoud aan knotbomen door landschapsvrijwilligers zou in de

tweede helft van de jaren zeventig de steenuil in de Vechtstreek iets in aantal zijn toegenomen. Een waarneming in het najaar van 1991 was de aanleiding om meer van de soort te weten zien te komen. In het begin van de jaren tachtig was al een inventarisatie van steenuilen in de Vechtstreek gehouden. Om meer te weten te komen over de verspreiding van de steenuil binnen het werkgebied werd besloten om dit onderzoek voort te zetten. In 1992 werd een geschikte methodiek uitgezocht en werden inventarisatiehandelingen en cassettebanden vervaardigd. In 1993 werd begonnen met het inventariseren. In 1994 en 1995 werd dit onderzoek voortgezet. Het onderzoek heeft zich beperkt tot de delen van het werkgebied die voor de aanwezigheid van steenuilen geschikt werden geacht. Stedelijke bebouwing, bossen en heidevelden

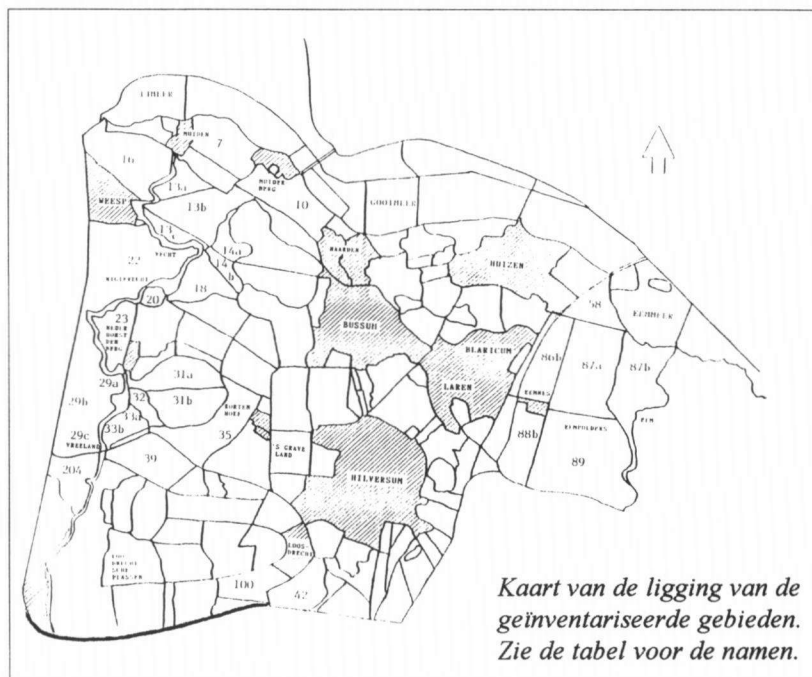
werden niet onderzocht. Gebieden waar bosuilen voorkomen zijn ook niet geschikt. Bosuilen en steenuilen zijn voedselconcurrenten. Voor de inventarisatie werden de geschikte geachte gebieden over een aantal personen verdeeld.

ROEPEN

Het inventariseren van steenuilen kan in de laatste week van februari tot in begin juli.

De beste tijd om te inventariseren is van begin maart tot half mei. Er zijn minimaal drie bezoeken nodig. Eén waarneming is al voldoende om een territorium te kunnen constateren. Het inventariseren begint meestal in de avondschemering en duurt tot ongeveer vier uur na zonsondergang. Drie en een half uur na zonsondergang neemt de roepactiviteit sterk af. Overdag kunnen geschikte lokaties worden afgezocht. Vooral 's morgens vroeg kunnen steenuilen zonnend in de opening van een holte, op een tak, een dak of een paaltje worden aangetroffen. Er kan worden gelet op spontaan roepende ouders of jongen. Ook navraag bij boeren en omwonenden werkt vaak zeer verhelderend. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van mededelingen van alerte VWG-leden. Uiteindelijk is geluidnabootsing het meest gebruikt. Uit een onderzoek van de Vogelwacht

Utrecht is geluidnabootsing met de cassetterecorder de meest succesvolle methode gebleken. Geluidnabootsing is echter ook een zeer omstreden methode, waarmee met grote voorzichtigheid moet worden omgegaan. Hoewel steenuilen niet bijzonder schuw of verstoringgevoelig zijn, zijn zij dat in de broedtijd en met name in de eilegperiode wel. Broedsels kunnen dan worden verstoord. Daarom mag geluidnabootsing beslist niet worden gebruikt na de eerste week van april! In de praktijk wordt deze methode alleen eind februari en in maart toegepast. Eenmaal gevonden steenuilen worden niet meer gestoord. Voor dit onderzoek zijn geen nesten gezocht.

Kaart van de ligging van de geïnventariseerde gebieden. Zie de tabel voor de namen.

Aantal territoria:
 VWG Naam van Gebied: 93 95
 Code 94

7	Noordpold. beoosten Muiden	0	0	-
10	Binnendijksche Overscheensche Berger- en Meentpolder	-	0	-
13a	Nieuwe Keverdijksche Pold.	2	0	0
13b	Nieuwe Keverdijksche Pold.	1	0	0
13c	Nieuwe Keverdijksche Pold.	1	0	1
14a	Nieuwe Keverdijksche Pold.	0	0	0
14b	Nieuwe Keverdijksche Pold.	0	0	0
16	Bloemendaler Polder	0	-	-
18	Heintjesrak- en Broekerpold.	0	-	-
20	Hinderdam	0	0	0
22	Aetsveldsche Polder	2	0	1
23	Horn- en Kuyerpolder	0	0	1
29a	Hoekerpolder	1-2	2	3
29b	Polder Garsten	0	0	0
29c	Polder Voorburg	0	0	1
31a	Horstermeerpolder (noord)	-	0	-
31b	Horstermeerpolder (zuid)	-	0	-
32	Meer Uiterdijksche Polder	1	1	1
33a	Polder Dorssewaard	4	3	3
33b	Kleizuwē	0	0	0
35	Kortenhoef	-	1	0
39	Het Wijde Blik	0	0	-
42	Egelshoek	0	0	0
58	Oostermeent	0	0	0
86b	Noordpolder te Veen	2-3	3	2
87a	Noordpolder te Veld	0	0	1
87b	Maatpolder	0	0	0
88b	Zuidpolder te Veen	2	2	1
89	Zuidpolder te Veld	1	1	0
100	Polder Nieuw Loosdrecht	2	2	1
204	Polder Holland	1	1	1

Totaal 20-22 16 17

Het aantal gevonden territoria bleek boven alle verwachtingen.

Ondanks kleine aanloopproblemen in 1993 was het aantal gevonden territoria dat jaar het grootst. Diverse medewerkers waren aanvankelijk teleurgesteld over de resultaten. Langer blijven luisteren na het afdraaien van het geluid gaf hierin duidelijk verbetering. Het mogelijk meevliegen van de uil met het geluid na verplaatsing van de inventarisator schiep ook onduidelijkheid over het juiste aantal territoria. Het hoge aantal territoria in 1993 wordt mede veroorzaakt door een groot aantal mededelingen dat jaar. Niet al deze territoria konden middels geluidnabootsing worden bevestigd. Mogelijk zijn de resultaten van 1993 aan de hoge kant. Gedurende de drie onderzoeksjaren zijn niet steeds dezelfde gebieden onderzocht. Daarom valt uit de gegevens geen ontwikkeling van de aantallen af te leiden. Uit het onderzoek komen binnen het werkgebied duidelijk twee concentraties van steenuilenteritoria naar voren. Namelijk een in de Vechtstreek rond Vreeland en een in de Eempolders bij Eemnes. Uit beschermingsoverwegingen

wordt hier geen exacte vindplaatsenkaart afgedrukt.

TREFKANS

Over het algemeen bleek tijdens het inventariseren de trefkans vrij klein. Dat de geluiden van de veelal kleine cassetterecorders soms vrij ver te horen waren, werd de medewerkers wel duidelijk. Vooral op windstille avonden werd uit de wijde omgeving fel op het geluid gereageerd door meerkoeten, Kieviten, grutto's, wilde eenden, scholeksters, tureluurs en blauwe reigers. Een paar keer werd op het geluid gereageerd door bosuilen. Deze gingen zelf roepen en een keer werd de inventarisator gevolgd. Mogelijk is dit een aanwijzing voor de concurrentie tussen beide soorten.

In 1993 kwam bij de Egelshoek een ransuil op het geluid af en ging boven de teller op een tak zitten. Omwonenden reageerden soms verbaasd of argwanend op onze verdachte activiteiten in het duister. Na enige toelichting konden deze mensen gerustgesteld worden. Soms leverde een gesprek interessante informatie op. Een keer besloten bewoners

langs de Vecht voor de grap om zelf maar voor uil te spelen en gingen achter een schuur het geluid nadoen.

Hoewel het gebruik van geluidnabootsing een aanbevolen methode is, bleek de effectiviteit daarvan dubieus. Door de steenuilen wordt er zeer verschillend op gereageerd. Sommigen reageren direct en komen luid roepend op het geluid af en blijven een tijd lang roepen. Bij andere steenuilen duurt het soms vijf minuten en zelfs nog langer voordat er wordt gereageerd. Soms wordt er na lang wachten slechts eenmaal terug geroepen. Een keer werd een steenuil waargenomen die op het geluid af kwam vliegen en zwijgend in een boom ging zitten toekijken. Op plaatsen waar met behulp van geluid geen steenuilen waren gevonden bleken zij na meldingen toch te zitten. Soms werd pas na een paar bezoeken gereageerd. De beste resultaten werden behaald op avonden met weinig of geen wind. Om nog onverklaarbare redenen wordt op sommige avonden niet of nauwelijks gereageerd op geluidnabootsing. Ook op zeer koude en heldere avonden wordt weinig geroepen. De steenuil reageert dus lang niet altijd op de cassette-recorder! Hierdoor en omdat het hele werkgebied niet helemaal dekkend is onderzocht kunnen mogelijk enkele territoria zijn gemist.

Geluidnabootsing is omstrede en de effectiviteit is twijfelachtig. Daarom is het onderzoek minder geschikt om jaarlijks voort te zetten. Misschien kunnen de steenuilen in het gebied na enkele jaren opnieuw worden geïnventariseerd. Inmiddels is duidelijk geworden waar ze in ons werkgebied zitten. Het is bekend dat steenuilen kunnen worden geholpen door het plaatsen van speciale nestkasten en het on-

derhouden van hoogstamboomgaarden en knotbomen. In 1994 en 1995 zijn tijdens speciale nestkastentimmerdagen vijftien steenuilenkasten vervaardigd die in de geschikte gebieden zullen worden opgehangen.

In januari 1994 zijn in samenwerking met landschapsvrijwilligers van Nardinclant wilgen geknot bij Eemnes. Op 13 januari 1996 hebben we weer met hen een knotdag gehouden bij Vreeland

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar de tellers die menige vrije avond hebben opgeofferd en koude hebben getrotseerd en ondanks soms tegenvallende resultaten hebben volgehouden.

Aan de inventarisatie werd meegewerkt door:

Y. Bosman, R. van den Brink, W.J. van den Brink, J.W.C. van Galen Last, J. Harder, D.A. Jonkers, A.J. van Klaveren, N.A. Klippel, M. Kraal, B. van Poelgeest, H.G. de Rooy en A.P. Vermeule.

Literatuur:

Abel, G. & W. Stoopendaal, 1991. Steenuilen in Zuidwest-Utrecht. *Kruisbek* 34 (1): 2-9

den Boer, T.E. & F.A. Majoor, 1994. Vogels onder dak. KNNV/Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Fuchs, P. 1982. Hoogstamboomgaarden en steenuilen.

Het Vogeljaar 30 (5): 241-250.

Harder, J. (red.) 1992. Vogels zien en beschermen. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave nr. 79.

Hustings, M.F.H. et al. (red.) 1989. Vogel-inventarisatie. Natuurbeheer in Nederland, 3. Wageningen/Zeist.

Jonkers, D.A. et al. (red.) 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum.

Ruitenbeek, W. et al. (red.) 1990. Broedvogels van Noord-Holland. Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland. Assendelft.

Weijer, F.H. van de, 1993. Inventarisatie van steenuilen in 1993. *De Korhaan* 27 (5): 133-135.

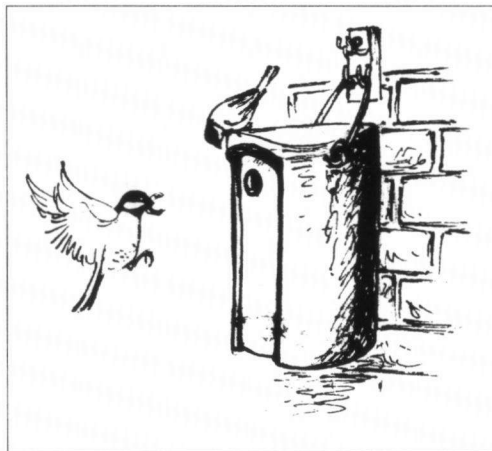
Het is misschien wat voorbarig om met de winter nog voor de deur al weer vooruit te kijken naar de komende lente. Maar als het gaat om nestkasten kun je er niet vroeg genoeg bij zijn. Nestkasten die nu geplaatst worden, zijn in de volgende broedperiode vertrouwde lokaties.

Marion de Boo

Laat vogels vast wennen aan een nieuwe nestkast

Haal de lente in huis, hang een nestkastje op! Het af- en aanvliegen van de oude vogels met strootjes en kleine takjes, het prille getjilp, dat wapperen met die kleine vlerkjes bij de eerste vliegles, je zit er met je neus bovenop. In het tuincentrum zijn tegenwoordig de schattigste modelletjes te koop. Complete doorzonwoninkjes, die de nestelende bewoners een riant uitzicht bieden en de eigenaar van het kastje in staat stellen het gebeuren op de voet te volgen. Maar zulke kastjes zijn volstrekt ongeschikt. Een echte hollenbroeder voelt zich daar niet happy in, voor hem dient het nestkastje als alternatief voor een donker holletje in een dikke oude boom. Een pimpelmees heeft aan een vliegopening van 26 millimeter meer dan genoeg, voor de koolmees mag het nog twee millimeter meer zijn (precies een rijksdaalder). Groter hoeft niet, dat lokt alleen maar ongenode gasten. Ook creatieve modellen van plastic of karton - die doorweekt raken en van de boom afvallen - zijn volstrekt af te raden. De enige juiste keus is hout.

Ook het ophangen zelf luistert tamelijk nauw. Niet in zon of wind, zo melden de handboeken,

en de vliegopening liefst naar het noordoosten. Niet naar het zuiden, want dan worden de kleintjes levend gestoofd, en ook niet op het westen, want dan regenen ze nat. Er dient een vrije aanvliegroute beschikbaar te zijn zonder takken of bladeren voor het vlieggat, en de kat moet er niet bij kunnen komen. Een rustige plek is aan te bevelen. Gluren in de nestkast mag, maar hooguit één keer per week, en niet zolang het nest nog in aanbouw is, of als de jongen al bijna groot genoeg zijn om uit te vliegen. Vogeltjes die te vroeg vliegen zijn voor de poes. Het beste is om de nestkast in de herfst al op te hangen, dan kunnen de vogels er de hele winter aan wennen. Schroeft men de kast pas in april aan de muur, dan wordt de kans op bezetting

veel kleiner. Maar in maart kan het nog heel goed. Een soort als de bonte vliegenvanger, die pas eind april na vele duizenden kilometers vliegen vanuit Afrika in ons land arriveert, is juist erg dankbaar als zijn kastje pas laat aan de muur gaat, want meestal vindt hij bij aankomst alle plekjes al bezet. Dat kan leiden tot verbitterde gevechten, waarbij de verliezer tot nestmateriaal wordt verwerkt. "Ze zingen wel mooi, maar het is tamelijk ruig wat zich in die achtertuintjes afspeelt", zegt Nico de Haan van Vogelbescherming in Zeist. Daar kan men zich beroemen op wat De Haan 'de enige nestkastengalerij ter wereld' noemt. Zo'n dertig verschillende modellen hangen aan de muur. Van dinsdag tot en met zaterdag is daarover deskundig advies te krijgen en ze zijn hier ook te koop.

Voor in kleinere tuinen, waar haast alles aanwezig is voor een aangenaam vogelleventje - rust, voedsel, water, voldoende dekking, alles behalve die holle oude boom - daar maken nestkastjes een enorm verschil voor de vogelstand. Volgens De Haan werkt het heel goed. "Behalve als de burens toevallig aan de achterkant van de schutting ook al zo'n kastje hadden hangen,

wat jij net niet kunt zien. Dan kun je je eindeloos afvragen waarom het bij jou nou niet wil lukken.”

Voldoende dekking in de vorm van doornige struiken is van groot belang, vooral als men dicht bij het bos woont. Zangvogels zijn namelijk als de dood voor de sperwer, die graag vanuit het bos in dorp of stad gaat 'winkelen', omdat daar de vogeldichtheid en dus de kans op een maaltje zangvogel veel groter is dan in het bos.

Bovendien houden vogels van properheid. Niet dat ze zelf hun troep opruimen, maar ze verwachten wel van de huisbaas dat die na het broedseizoen met borstel en heet water de kast uitschrobt. Anders wordt het een broedplaats van vogelvlooiën en parasieten, die met de kleintjes korte metten maken. Overigens kan de nestkastbezitter ook andere, onverwachte bewoners tegemoet zien. Een hommelnest wellicht, best interessant, of zelfs een vleermuisfamilie die men dan zeker niet moet verstoren.

Die van ons hangt er nu al weer een jaar of zes. Leuk houten kastje compleet met zonneluifel, vlieggat 26 millimeter, ideaal voor twee verliefde pimpelmezen. Ze vinden het enig, daar niet van. De hele winter komen ze tussen het pinda's pellen door regelmatig even kijken. Ze wippen naar binnen, poepen op de schone vloer en zijn weer weg. Maar broeden ho maar. Zodra de lente in de lucht zit en de merel zijn melodietjes door de tuin laat schallen, gaan al onze mezen er als bij toverslag vandoor.

Op naar het bos, waar de knusse oude bomen staan.

Dr. Jan Hoogerheide overleden

Niet iedereen weet dat zich in het Gooi al voor de Tweede Wereldoorlog een groepje ornithologen had gevormd, die geregeld contact met elkaar hadden. Onder hen bevond zich ook de oogarts dr. Jan Hoogerheide uit Huizen. Hij overleed op 18 september 1995 op 78-jarige leeftijd in zijn woonplaats, alwaar hij reeds sinds 1927 woonachtig was.

Al op zeer jeugdige leeftijd ontwikkelde Jan zijn aanleg om vogelwaarnemingen in het veld te doen. Hiervan hield hij sinds 1930 zorgvuldig aantekening. Zijn dagboeken van 1930 tot 1944 zijn door Wim Duurland uitgewerkt voor het boek *Vogels tussen Vecht en Eem*, dat door onze vogelwerkgroep in 1987 is uitgegeven.

In de jaren dertig hield hij zich ook al bezig met vogelfotografie. Zijn foto's van een grauwe franjepoot, gezien op 27 september 1936 in de Huizer haven en van een nestkastenrek voor spreeuwen in de Eempolders zijn in het eerdergenoemde boek gepubliceerd.

Niet in het minst genoot Jan Hoogerheide ook van de directe omgeving van zijn huis, de diverse heidegebieden en Huizereng, die toen nog niet zo veelvuldig werden betreden als nu en die ook nog veel meer verbinding met elkaar hadden. Het was er een eldorado voor zangvogels, spechten en uilen.

In het Gooi had hij regelmatig contact met een aantal trouwe vogelvrienden, die hij langs de Huizerkust en op de pier van Huizen ontmoette. Daar lag toen nog de Zuiderzee, waar men uitgesproken zeevogels kon tegenkomen. Op de kalkfabriek bij de haven van Huizen kwam toen al de zwarte roodstaart broeden. Kortgeleden vertelde Jan nog

dat hij op één dag in de Eempolders wel eens drie nesten van de kwartelkoning had gezien.

Zijn leeftijdgenoten Willem Kraak en Gerard Rinkel wisselden met hem vaak van gedachten over de vogels en daaruit ontsproten dan ook de vermaard geworden artikelen over de Kievit en de ruitrek van bergeenden aan de Gooise kust. Later bestudeerde hij samen met zijn broer Kees de eidereenden op de Waddeneilanden.

Maar ook met de Hilversumse vogelvrienden had hij regelmatig contact, zoals met Bertus van Koersveld, Bé Wolff, Gerard de Vries en de jongere Jaap Taapken. Deze laatste beschouwt zich als een 'discipel' van Jan Hoogerheide, die hem de geheimen van het vogels waarnemen in het veld heeft bijgebracht. Ook met W.H. van Dobben, die de eerste Nederlandse vogelgids 'Wat vliegt daar?' schreef, en met M.F. Mörzer Bruyns had Jan Hoogerheide goede contacten. In zijn huis aan de Naarderstraat in Huizen lag de bakermat voor vele vogelaars uit het Gooi. De crematie van Jan Hoogerheide heeft in besloten kring in Bilthoven plaatsgevonden.

J.T.

De winter staat nog voor de deur, maar desondanks kan er niet vroeg genoeg gewaarschuwd worden voor de gevaren die broedvogels in woongebieden steeds weer bedreigen. Enkele nuttige tips van Jaap Taapken.

Jaap Taapken

Denk bij het opruimen van de tuin ook aan de vogels

Het komende voorjaar zal weer veel mensen hun tuin inlokken om gewapend met hark, bezem, snoeimes, zaag en zelfs bijl, druk aan de gang te gaan. Het gevolg hiervan is, dat er veel struiken en bomen worden 'gekortwiekt' of in het ergste geval van hun plaats worden weggehaald. Daarbij, zo heeft de ervaring geleerd, wordt veelal nauwelijks rekening gehouden met de 'natuur', die zich in onze tuinen heeft gevormd en die men zo graag ziet. Het vaak rigoureuze snoeien en kappen heeft heel wat vogelnesten met eieren, maar ook met jongen, verloren doen gaan. Bovendien wordt door het opruimen van 'verloren hoekjes' een groot aantal dieren, zoals egels, voortijdig uit hun winterslaap gewekt of worden ze per ongeluk door greep of spa gewond of zelfs gedood. In een 'groen dorp' als Baarn is de slachting in het voorjaar onvoorstelbaar. Zelfs hoveniers, tuinverzorgers en hoe zij ook mogen heten, doen daar evengoed aan mee als de tuineigenaren. Minder bekend is dat het verstoren of het vernietigen van nesten van de meeste vogelsoorten wettelijk is verboden. Ook het verstoren van nesten die zich aan of op gebouwen bevinden is tegenwoordig wettelijk verboden. Daarom zou ik er opnieuw voor willen pleiten om in het voorjaar wat voorzichtiger te werk te

gaan en voor het snoei- of kapwerk bij voorkeur niet juist het voorjaar uit te kiezen. Wij kennen allemaal de spreuk 'In mei leggen alle vogels een ei', maar ook in april hebben al veel vogels eieren gelegd en komen de jongen in de meimaand uit. Door onwetendheid en onkunde gaat zo onnodig veel verloren. Trouwens, ook door het vuurwerk dat in veel gemeenten tijdens de bevrijdingsfeesten in mei wordt afgestoken, wordt veel kwaad aangericht. Honderden nesten worden in allerijl voor altijd verlaten. De gemeenten die in het voorjaar voor dat vuurwerk een vergunning afgeven zijn tevens verantwoordelijk voor het verstoren van vogellegfels. In de toekomst zou vuurwerk in het voorjaar verboden moeten worden. Ook met vergif (tegen slakken en/of onkruid) wordt nog veel in tuinen gewerkt. Dit veroorzaakt nog steeds een 'stille dood' voor vele dieren. Egels en vele zangvogelsoorten voeden zich met giftige insecten, wormen, zaden, plantenwortels en dergelijke en sterven een vreselijke dood terwijl hun jongen onverzorgd in de nesten achterblijven. Bovendien wordt vergif vaak gebruikt zonder dat men de instructies op de bijsluiter goed heeft gelezen. Bij heel droog weer kan het gebruik van gif extra gevaarlijk zijn voor de om-

geving. Tegenwoordig bestaan er overigens heel wat andere mogelijkheden waarbij geen vergif hoeft te worden gebruikt.

Henk van den Berg (91) overleden

Op 23 november ontviel ons in Bussum op de gezegende leeftijd van 91 jaar een uniek lid: Henk van den Berg. Vanaf het begin was hij lid van onze vogelwerkgroep, waar hij zich voor inzette als dat nodig was. Hij was het die de eerste voorlichtingsborden voor de propagandastand schilderde. In de begintijd zag hij kans om een honk voor de vogelwerkgroep te regelen, het sfeervolle Bijenhuisje in Bussum. Zijn laatste activiteit voor ons was het vervaardigen van de speciale Oorkonde van Verdienste, die tijdens het jubileumsymposium op 26 september 1992 ook aan hemzelf werd uitgereikt. Hij is dus opgenomen in onze eregalerij voor natuurbeschermers. Nog op zijn negentigste verjaardag bood hij aan zijn uitgebreide kennissenkring, natuurlijk in het Bijenhuisje, een koud buffet aan. Vele vogelwerkgroepleden van het eerste uur waren daar aanwezig. Een sociaal bewogen, fijn mens en vriend is van ons heengegaan.

Dick A. Jonkers

De laatste Korhaan van 1995, dus ook voor het laatst uitgebreid aandacht voor onze vogel-van-het-jaar: de putter. Fred van Klaveren verhaalt over het wel en wee van de putter in het najaar.

A.J. van Klaveren

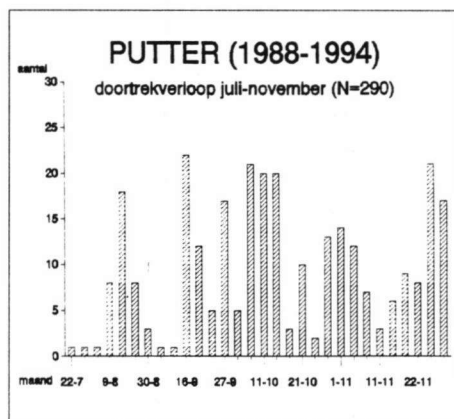
De putter op trek

Als het broedseizoen van de putter bijna voorbij is en de rui is voltooid zwerven groepjes putters rond en verspreiden zich over grote delen van het land. Deze 'voor-trek', welke ook bij de groenling is waar te nemen (van Klaveren 1989), loopt van eind juli tot eind augustus en is vooral in het westen te zien. Vanuit de dichtst bevolkte gebieden trekt de putter naar het oosten en later zuidwaarts, bij de aanvang van de 'echte' najaars-trek (Buurma in SOVON 1987). De putter broedt in Groot-Brittannië en Ierland, tot Midden-Noorwegen en -Zweden, in Finland en Zuid-Rusland, geheel Midden-Europa en in Zuid-Europa tot de eilanden in de Middellandse Zee. In Nederland broedt de soort in het hele land, met de nadruk op het westen en midden. Vanuit de broedgebieden vindt trek plaats van eind augustus tot in december (Sluifers 1975). Diverse auteurs noemen de periode half september tot half november, met een hoofd-trekperiode tussen half oktober en half november. Op ringplaatsen werden de meeste vogels gevangen in oktober (Speek et al 1984). Het archief van de VWG laat tussen 1984 en 1991 een doortrekperiode zien van half september tot eind november. In de jaren 1988-1994 werd de putter op de tel-post Corversbos in globaal drie piek-perioden gezien: van begin tot eind augustus (voor-trek), van half september tot eind oktober

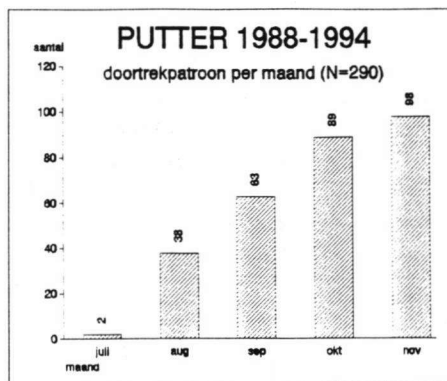
en van eind oktober tot eind november (de feitelijke wegtrek, zie figuur 1). De twee laatste pieken worden ook in Arnhem geregistreerd (Lensink 1985, 1987). De hoofdtrekperiode ligt

mediaan (gemiddeld) op 17/10. In het oosten van het land lijkt de top van de trek later te vallen (eind oktober). De maanden oktober en november leggen het meeste gewicht in de schaal (zie figuur 2). Het Corversbos ligt in het midden van het land en zal dus eerder de toestroom van westelijke putters ontvangen dan oostelijk gelegen tel-posten. In oudere literatuur wordt aangegeven dat de meeste putters over het oosten van het land trekken (Sluifers et al 1954, 1975). Dit is tegenwoordig waarschijnlijk niet (meer) het geval (SOVON 1987, Speek et al 1984). Britse vogels vliegen naar Frankrijk en Spanje en doen ook Nederland aan. Midden-europese vogels vliegen, over het oosten van het land, ook richting Zuid-Europa. De pieken in september voor het Corversbos hebben waarschijnlijk betrekking op Britse vogels en putters uit West-Nederland (SOVON 1987). Na september

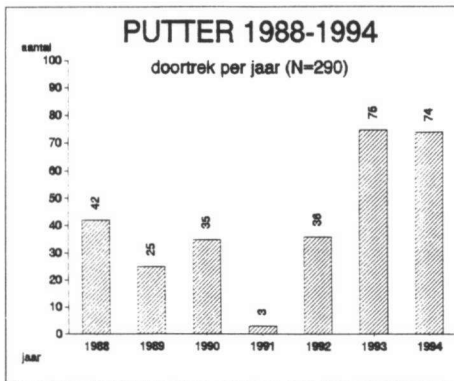

Figuur 1

voor het Corversbos tussen 20 september en 4 november (1988-1994). De top van de trek wordt bepaald door te berekenen wanneer de mediane datum is bereikt (dit is wanneer 50% van het totaal is doorgetrokken). Deze kan per jaar én per tel-post verschillen. Voor het Corversbos ligt de 50%-grens op 14 oktober (tel-periode 1988-1994). Lensink (1985, 1987) en Schoppers (1991) noemden voor tel-post Arnhem voor 1983 23/10, 1986 1/10 en 1990 15/10 als mediaan. De Landelijke Werkgroep Vogeltrektellen (LWVT, 1992) verzamelde van 1987 materiaal van 30 tel-posten en vond de

Figuur 2

Figuur 3

vindt vermenging van Britse, Nederlandse en Oost-Europese vogels plaats. De meeste putters worden in het westen en midden van het land waargenomen. Met name langs de Noord- en Zuidhollandse kust, in Zeeland, langs de westkust van het IJsselmeer en boven Midden-Nederland. Jarenlang onderzoek in Arnhem geeft veel lagere aantallen dan de telpost Corversbos, terwijl in Arnhem veel meer teluren zijn gemaakt. Het aantal doortrekkers is op het Corversbos de laatste jaren sterk toegenomen. Tussen 1988 en 1994 is het aantal bijna verdubbeld (zie figuur 3). In West-Nederland worden vergelijkbare aantallen gezien (LWVT 1987). Alleyn (1971) noemt al een groeiend aantal doortrekkers dat parallel loopt met het groeiend aantal broedparen. In het werkgebied worden de meeste putters in de trektijd gezien in het westen (Vechtstreek) en het noorden (Gooimeerkust). Het trekverloop over de ochtend (Corversbos) verloopt in twee, mogelijk zelfs in drie golven. In de vroege ochtend, van kwartier 1 tot en met 10 (d.i. tot en met twee uur na zonsopgang) vindt vooral trek plaats in de eerste vijf kwartier (zie figuur 4). Na kwartier 10 komt nóg een vracht putters door. Uitlopers van deze piek zijn tot in kwartier 18 te vinden (kwartier 20 is 4 1/2 uur na zonsop-

gang). Sommige telposten in het land melden een late piek, ná de ochtendtelling (na kwartier 20). In de eerste 10 kwartieren wordt 51% van de putters waargenomen. De rest komt dus daarna, vnl. geconcentreerd rond kwartier 11 tot en met 13 (29% van het totaal). In Arnhem wordt goede trek gezien na kwartier 10, maar ook kwartier 5 tot en met 8 vormen een piek. Koffijberg (1988) vond

ook een top tussen kwartier 11 en 15 (Eemshaven). In Arnhem wordt, evenals in het Corversbos, een vroege inzet van de puttertrek waargenomen (veel putters in de eerste kwartieren). Sluiters (1954) noemt de putter een dagtrekker. Uit tellingen op het Corversbos is dit ook gebleken. Nachttrek wordt niet vermoed; in het eerste kwartier worden nauwelijks putters gezien, zodat er 'snachts geen (of weinig) putters zullen hebben gevlogen. De grootste aantallen worden vanaf de eerste ochtenduren waargenomen, tot ruim drie uur na zonsopgang.

Op de telpost Corversbos vliegt de putter in een richting tussen ZW en WZW. In andere delen van het land wordt ook een ZW-richting aangehouden, met een neiging naar Zuid. In het binnenland, op telposten waar veel geteld wordt (Arnhem), is de richting ook ZW. Langs de kust met name wordt de richting mede be-

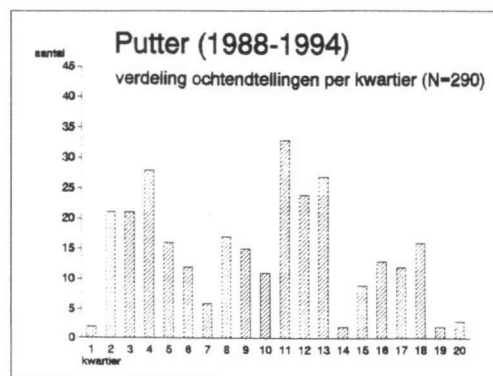
paald door de loop van de kustlijn en van dijken. Putters vliegen altijd naar het Zuiden.

In de vlucht is de putter een echte vinkachtige. Een kogelvormig lichaam, met korte kop (geen nek) en korte staart. De soort is qua bouw te vergelijken met sijs en kneu. De vliegwijze is vinkachtig, regelmatig golvend als vink, zelfs als witte kwikstaart, maar met kortere golven. De vlucht van de sijs is veel onstuimiger; de vlucht van de kneu komt meer overeen. De putter vliegt snel, vrijwel altijd in kleine groepjes (enkele ex.) en meestal frontsgewijs. De staart is kort en gevorkt met scherpe staartpunten. De putter is een bonte vogel. De vleugels zijn zwart met grote, doorschijnende gele vlekken. De buik en de stuit zijn wit. In de vlucht zijn de twee kaneelkleurige borstvlekken vaak goed te zien.

Het geluid van de putter-op-pad klinkt als: pietertepiet, tepiet, of tebieter. Het samenvliegen met andere soorten ('combinatietrek' genoemd) vindt nu en dan (toevallig?) plaats. Combinatietrek is waargenomen met vink, keep, sijs, barmsijs, kneu, rietgors en ijsgors. Allemaal soorten die bijna op dezelfde wijze vliegen als de putter.

Tot zover de herfsttrek van de putter. Inmiddels is het blad van de bomen. We kunnen nu nog even kijken in de enigszins verwaarde en verregende kraamkamers van de broedvogels in ons werkgebied. Tot in december is het mogelijk putternestjes te zoeken. Tijdens de excursie in november naar Ankeveen vonden we twee nesten in twee goudenregens-truiken. Een waardiger nestplaats voor een putter is haast ondenkbaar!

Kijkt u nog even in de Korhanen van dit jaar (Van

Figuur 4

Klaveren 1995 a en b) en zoek dan mee naar nestjes. Wellicht kunnen we met die resultaten, het putterjaar afsluitend, een goede schatting maken van het aantal broedvogels in ons werkgebied. Uw bevindingen graag op waarnemingskaartjes of per brief naar het postadres van de VWG.

Literatuur:

Alleyn, W.F. et al 1971. Avifauna van Midden-Nederland. Stichting voor Vogelstudie en Vogelbescherming te Utrecht. Van Gorcum en Comp., Assen.

Brouwer, R. 1985. Vogeltrekellingen bij Medemblik. Najaar 1983. Medemblik.

Cottaar, F., E. van Huyssteeden en J. Stuart s.a. Najaarstrek langs de kust van Zuid-Kennemerland in 1982. Vogelwerkgroep Haarlem.

Gasteren, H. van en M. Klemann 1992. Simultaantellingen van zichtbare landtrek

in het najaar van 1987 in Nederland. LWVT, Ubbergen.

Jonkers, D.A., R.A. Kole en J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Avifauna van Het Gooi, de Vechtstreek en de Eempolders. VWG Het Gooi e.o., Hilversum.

Klaveren, A.J. van 1988. Verslag van een proeftelling van vogeltrek over de telpost Corversbos in de herfst van 1987. Vogelwerkgroep Het Gooi e.o., nummer 56. Hilversum.

Klaveren, A.J. van 1989. Verslag van de tellingen van vogeltrek over de telpost Corversbos in de herfst van 1988. Vogelwerkgroep Het Gooi e.o., nummer 65, Hilversum.

Klaveren, A.J. van 1995a. De putter in de winter en lente. Korhaan 29 (1): 13-14.

Klaveren, A.J. van 1995b. De putter in het broedseizoen. Korhaan 29 (2): 45-46.

Koffijberg, K. 1988. Vogeltrek over de Eemshaven in het najaar van 1986. Holwierde.

Lensink, R. en R. Kwak 1985. Vogeltrek over Arnhem in 1983, met een samenvatting over de periode 1981-1983 en methodieken voor het bewerken van telmateriaal, deel I en II. Arnhem.

Lensink, R. 1987. Zichtbare vogeltrek over Arnhem in 1986. Vogelwerkgroep Arnhem e.o.

Nes, J.G.Th. van en J.E.Sluiters 1954. Vogels trekken over ons land. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.

Schoppers, J. 1991. Zichtbare vogeltrek over Arnhem najaar 1991, met een samenvatting van aantallen over de periode 1981-1990. Vogelwerkgroep Arnhem e.o.

Sluiters, J.E. 1975. Prisma Vogelboek. Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen.

SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. Arnhem.

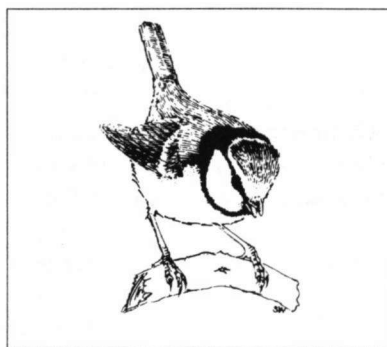
Speek, B.J. en G. Speek 1984. Thieme's VogeltrekAtlas. Terugmeldingen van 181 vogelsoorten, verzameld in 301 geografische kaarten. Thieme, Zutphen.

Stichting Wintervoeding is ook zonder vorst actief

Al jarenlang is in het noordelijke deel van ons werkgebied de Stichting Wintervoeding actief. En of het nou vriest of niet: de activiteiten van deze organisatie gaan door.

Officieel heet de Stichting "Organisatie Wintervoeding en Revalidatie van Vogels, Gooi en Vechtland". Ze is opgericht door ons lid mevrouw Mulder-Eenjes uit Naarden. De huidige voorzitter is de heer Henk Harder, eveneens uit Naarden.

Bij langere vorstperiodes gaan vrijwilligers vogels gericht voeren op daarvoor geschikte plekken in de Vechtstreek, Naarden, Bussum, Huizen, Laren en Blaricum. Op die manier kunnen vogels gered worden, die anders

Pimpelmees

in dergelijke periodes kansloos zouden zijn.

Omdat de afgelopen jaren de winters over het algemeen zacht waren, kan de indruk ontstaan dat de Stichting Wintervoeding overbodig is, maar dit is geenszins het geval. Want de doelstelling van de stichting gaat verder dan wintervoeding alleen. Zo

worden de vogelasiels in de regio financieel gesteund evenals een projectje voor revalidatie van botulisme-slachtoffers, dat plaatsvindt in Laren en Naarden.

Mocht de vorst deze winter wel streng zijn, dan zal de Stichting Wintervoeding mogelijk een beroep doen op onze vogelwerkgroep om met raad en daad te helpen met haar werk.

Leden van de vogelwerkgroep die de Stichting Wintervoeding financieel willen ondersteunen, kunnen dit doen door een bedrag over te maken op bankrekening 34.37.61.491 ten name van de stichting bij de RABO-bank in Bussum. Het giro-nummer van de bank is 57291.

Schotten bestrijden Vogelkers

In het beheergebied 'De Zuid' van het Goois Natuurreservaat (GNR) zijn op zaterdag 25 november een tiental Schotse Hooglanders losgelaten. In het gebied en rond het nabijgelegen Hilversums Waschmeer, wordt begrazing door runderen al een aantal jaren toegepast, met name ter bestrijding van de Amerikaanse Vogelkers (*Prunus serotina*), een struik die is inge-

voerd vanuit Noord-Amerika en door een sterke uitbreiding de kwaliteit van onze natuurgebieden sterk aantast. Dankzij een succesvolle actie van de 'Stichting steun het Goois Natuurreservaat' werd het nu mogelijk het aantal grazende runderen in het gebied uit te breiden. Gedepu- teerde F. Tielrooy, die de voor- zitter is van het bestuur van het GNR, benadrukte in een korte

toespraak het belang van de toe- passing van een natuurlijk alter- natief voor machines in de strijd voor behoud van openheid en variatie in de nog resterende na- tuurgebieden in het Gooi. Het succes van de actie bewijst dat een groot deel van de bevolking begrijpt dat er zonder toepassing van runderen op lange termijn geen aantrekkelijke natuurgebie- den meer over zouden zijn.

HAANTJES

Rubriek voor niet-commerciële mededelingen van/aan Korhaan-lezers

Cursussen

Door de Milieufederatie Noord- Holland worden enige thema- dagen of cursussen georgani- seerd, t.w.:

Themadag Woningbouw

20 januari 1996 in Heerhugowaard of Zaanstad. Informatie bij Gerd-Jan Pontenagel, 075-6351598. Aanmelden schriftelijk voor 1 de- cember 1995. Kosten f 10,- voor mensen uit lid-organisaties en f 30,- voor niet-leden.

Themadag ledenwerving

Voorjaar 1996; lokatie nader te bepalen. Informatie bij Edith Velema, 075- 6351598. Aanmelden schriftelijk voor 1 ja- nuari 1996. Kosten f 10,- voor mensen uit lid-organisaties en f 30,- voor niet-leden.

Themadag Artikel 19

(Artikel 19 is een sluipteg voor de gemeente om flink van het bestemmingsplan af te wijken). Voorjaar 1996; lokatie nader te bepalen. Informatie bij Edith Velema, 075- 6351598. Aanmelden voor 1 januari 1996, schriftelijk. Kosten f 10,- voor mensen uit lid-organisaties en f 30,- voor niet-leden.

Cursus Publiciteit

Maart en april 1996; twee te be- palen zaterdagen + 1 opstarta- vond. Lokatie nader te bepalen.

Informatie over data, inhoud en kosten bij Edith Velema of Gerd- Jan Pontenagel. Aanmelden schriftelijk voor 1 fe- bruari 1996.

Opgeven doet u door uw naam, eventueel organisatie, adres en telefoonnummer te vermelden op een briefkaart. Gebruik per persoon één briefkaart en ver- meld altijd om welke activiteit het gaat. Deze briefkaart kunt u rich- ten aan: Milieufederatie Noord-Holland, Nicolaasstraat 2b, 1506 BB Zaandam.

Spanderswoud

Tip voor de feestdagen! Het boek "Het Spanderswoud", dat veel informatie over vogels be- vat, ligt nu bij Boekhandel Harkema aan de Vaartweg (te- genover Postkantoor) in Hilversum in de winkel voor maar f. 9,90. Nieuwprijs was f. 29,95.

PROGRAMMA

Dinsdag 12 december: Bijeenkomst van de Werkgroep Roofvogels Nederland in de Oranjerie van Kasteel Groeneveld te Baarn.

Vanaf 19.45 uur bent u welkom. Zie elders in deze Korhaan.

Zondag 17 december: Ochtendexcursie door de Arkemheense Polder en de Putterpolder. Rob Kole en Maarten Klomps zullen worden gevraagd deze excursie te leiden.

Vertrek om 8.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Zaterdag 6 januari: Dagexcursie naar Schouwen Duiveland onder leiding van Adri Vermeule en Dick Jonkers.

Vertrek om 7.00 uur vanaf het Oosterspoorplein in Hilversum.

Bij slechte weersomstandigheden kunt u 's morgens vroeg tussen 6 uur en half 7 bellen met Adri Vermeule of de excursie wel of niet doorgaat. Tel.nr. 035-6857492.

Dinsdag 9 januari: Vergadering van de subgroep Avifauna in de Oranjerie van Kasteel Groeneveld.

Zaterdag 13 januari: Wilgen knotten in Vreeland o.l.v. Erik Lam.

Aanvang 9.00 uur in boomgaard bij de Vreelandseweg, vóór de Vecht linksaf. (Zie ook elders in deze Korhaan).

Opgeven bij Joke van Velsen. (Let goed op het adres, zie achterin de Korhaan).

Dinsdag 16 januari: Eerste cursusavond basiscursus inventariseren. (Zie artikel elders in deze Korhaan) Deze avonden worden gehouden in de Oranjerie van Kasteel Groeneveld. Om 20.00 uur begint de cursus, vanaf 19.30 bent u welkom.

Zondag 21 januari: Ochtend-wandelexcursie De Stulp en Pluismeer onder leiding van Nico Dwars en Jan Terlouw.

Vertrek om 8.30 uur vanaf de parkeerplaats bij de Midget-golfbaan in Lage Vuursche.

Donderdag 25 januari: Lezing door de heer S. Bijlsma: "Vogeltrek in Israël".

Simon Bijlsma is bioloog met speciale kundigheid op het gebied van de ecologie. Verder is hij part-time free lance natuurfotograaf. Hij zal beelden laten zien van de belangrijke trekroute langs Israël. De opnamen zijn gedeeltelijk gemaakt vanuit de lucht. Het betreft een reportage van een onderzoek naar de trekroutes, dat belangrijk heeft bijgedragen aan de veiligheid in het luchtruim door het voorkomen van botsingen van vliegtuigen met vogels.

(Dit betreft de uitgestelde lezing die in november 1995 gepland was).

De lezing vindt plaats in de "Bethlehemkerk", Loosdrechtseweg 263 (hoek Diependaalselaan) te Hilversum.

Aanvang 20.00 uur.

Zondag 4 februari: Ochtend-wandelexcursie naar de Amsterdamse waterleidingplassen o.l.v. Jan van Bergeijk en Adri Vermeule.

Vertrek om 8.00 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum. Om 8.30 bij het hek van de Waterl.Mij. aan de Bloklaan te Loenen.

Dinsdag 6 februari: Tweede cursusavond basiscursus inventariseren.

Dinsdag 13 februari: Derde cursusavond basiscursus inventariseren.

Zaterdag 17 februari: Ochtend-wandelexcursie Einde Gooi o.l.v. Jan Terlouw en Adri Vermeule.

Vertrek om 8.00 uur vanaf de parkeerplaats tegenover Vliegveld Hilversum aan de Noodweg.

Donderdag 22 februari: Lezing door de heer P. Fuchs over "Steenuilen in de Betuwe".

De heer Fuchs is bioloog. Hij is werkzaam geweest bij de afdeling dier-ecologie van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer in Arnhem. De structuur en het functioneren van een steenuilpopulatie in de Betuwe zal besproken worden.

De lezing vindt plaats in de "Bethlehemkerk", Loosdrechtseweg 263 (hoek Diependaalselaan) te Hilversum.

Aanvang 20.00 uur.

Vrijdag 1 maart: Avond-uilencursie rondom Kasteel Groeneveld o.l.v. Ronald Sinoo, Frank v.d. Weijer, Adri Vermeule en Dick Jonkers.

Vertrek om 21.00 uur vanaf het hek voor Kasteel Groeneveld.

Zondag 10 maart: Ochtend-wandelexcursie Bergse Pad en Dammerkade o.l.v. Ronald Sinoo, Jan Ram en Bertus v.d. Brink.

Vertrek om 7.00 uur vanaf de parkeerplaats van de R.K.Kerk te Ankeveen.

Dinsdag 12 maart: Vierde cursusavond basiscursus inventariseren.

Donderdag 21 maart: Jaarvergadering.

Na de pauze: S.L. Visser en A. Visser-Stoelman over IJsland.

Simon en Anneke Visser zullen in een klankbeeld (geluid-dia serie) verslag doen van een vogelreis naar IJsland. Verschillende delen van de west- en zuidkust, het binnenland met de beroemde Myvatn meren en enkele eilandjes voor de kust (Grimsey en Flatey) werden bezocht.

De avond vindt plaats in de "Bethlehemkerk", Loosdrechtseweg 263 (hoek Diependaalselaan) te Hilversum.

Aanvang 20.00 uur.

Donderdag 28 maart: Regionale ledenavond van Vogelbescherming Nederland in Gooiland te Hilversum.

Zie ook elders in deze Korhaan.

Zondag 31 maart: Vroege ochtend-wandelexcursie Holterberg (Korhoenders) o.l.v. Fred van Klaveren, Yolande Bosman, Jelle Harder en Anco Driesen.

Om 5.00 uur (Denk aan de zomertijd!) vertrek vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum. Brood en drinken meenemen.

In de loop van de middag komen we weer terug.

Dinsdag 9 april: Werk-contactavond in de Oranjerie van Kasteel Groeneveld. Aanvang 20.00 uur.

19-20 en 21 april: Voorjaarsweekend in de kampeerboerderij 't Westend op Vlieland.

De kosten ad f 120,- moeten uiterlijk 1 maart zijn overgeschreven op postrekening nr. 2529179 t.n.v. de penningmeester van de VWG Het Gooi e.o. (wilt u er svp rekening mee houden dat de overschrijving zeker een week kan duren). Eveneens voor 1 maart moet u zich schriftelijk hebben opgegeven bij Joke van Velsen, Dotterbloemlaan 39, 3742 ED Baarn.

Donderdag 25 april: Lezing door de heer P. van Gaalen over "Vogels van Polen en Tsjechië".

Paul van Gaalen is natuurfotograaf, hij heeft recent samen met Jan van Gelderen in opdracht van het WNF een boek "De wereld van de zwarte stern" gepubliceerd.

Hij zal zijn vogelobservaties in de Biebrza moerassen in noordoost Polen en Sumava (Boheemse Woud) in Tsjechië laten zien. Met name komt de samenhang tussen natuur, mens en vogels aan de orde. In het eerste deel van de lezing zal bijzondere aandacht worden besteed aan de zwarte stern.

De lezing vindt plaats in de "Bethlehemkerk", Loosdrechtseweg 263 (hoek Diependaalselaan) in Hilversum.

Aanvang 20.00 uur.

Zondag 28 april: Vroege Vogelwandeling met de boswachter rondom Kasteel Groeneveld in Baarn.
Dit is een openbare excursie, dus ook voor niet-leden van de VWG.
De aanvangstijd is op dit moment nog niet bekend. In de volgende Korhaan zullen wij u dit laten weten.

Woensdag 1 mei: Avondexcursie. Bezoek aan het vernieuwde vogelasiel te Naarden o.l.v. Bertus v.d. Brink.
Om 19.00 uur aanwezig zijn aan de Burg.Visserlaan 1 te Naarden. (Zie artikel elders in deze Korhaan).

Zaterdag 11 mei: Ochtend-wandelexcursie naar de Vijfheerenlanden (Schoonrewoerd).
Nadere bijzonderheden hierover vindt u in de volgende Korhaan.

DEELNEMERS AAN DE EXCURSIES WORDT DRINGEND VERZOCHT OM BIJ ALLE EXCURSIES VOOR DE AANGEGEVEN TIJD AANWEZIG TE ZIJN, ZODAT OP TIJD VERTROKKEN KAN WORDEN.

Voor de goede orde wijzen wij er op dat de in het programma aangekondigde excursies, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, in principe uitsluitend bedoeld zijn voor leden en huisgenoot-leden van de VWG. U wordt dringend verzocht naar deze excursies geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen. Dit geldt uiteraard ook voor de weekenden.

MUTATIES LEDENBESTAND

Nieuwe leden:

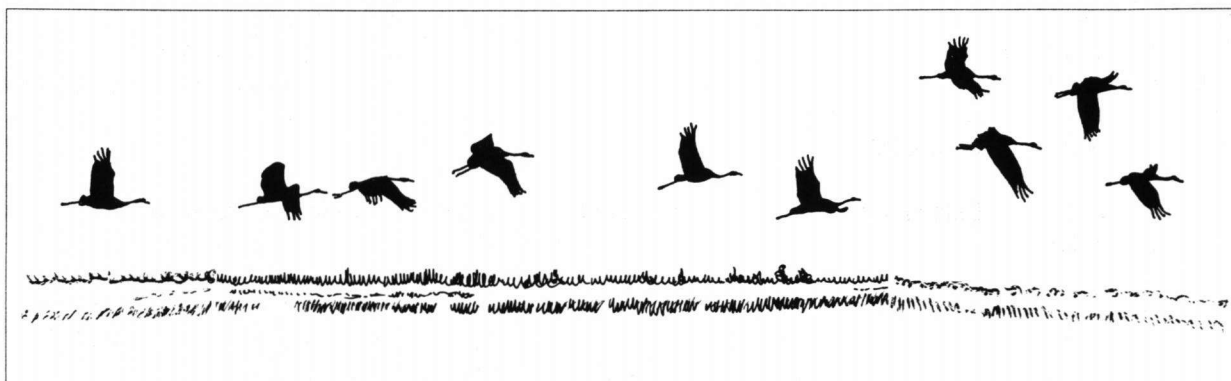
A.M.Broeckman	Kerkdwaarsstraat 22	3764 CW Soest	035-6022112
Mw. A. Splint	Scheimel 17	1261 VD Blaricum	035-5318981
Mw.C.de Vrieze-Brandenburg	Tafelbergweg 6	1261 CM Blaricum	035-5311471

Bedankt:

G.J. de Boer	Naarden	Mw.W.Plomp	Hilversum
M.P.Carlquist	Kortenhoef	fam.J.Tamminga	Hilversum
P. Dral	Hilversum	fam.M.Thomas	Soest
L.de Groot	Vreeland	W.J.van Tol	Eemnes
Mw.L.H.Hekking	Naarden	Mw.M.L.Venooy	Amsterdam
Mw.P.Jacquemijns	Hilversum	F.Verschuren	Almere
W.Jonghoen	Hilversum	J.Weitjens	Bussum
G.A.van Klaveren	Kortenhoef	Mw.Y.Wagenveld	Amsterdam
fam.A.Koperdraad	Bussum	M.van Wijngaarden	Naarden
E. Lam	Doesburg		

Adreswijzigingen:

Mw.J.Nagel	Emmalaan 5	3743 DJ Baarn	035-5430009
Mw.L.Kroonen/P.Steenbrink	Schaarweg 37	1276 AE Huizen	035-5267671
Hr. en Mevr. Vuysters	Werfweg 71	8243 PG Lelystad	0320-261623

Kraanvogels

ONTVANGEN LITERATUUR

Samenstelling: Ruud Willemstein

Genoemde artikelen zijn slechts een selectie en vormen niet de complete inhoudsopgave.

Argus, Kwartaal tijdschrift van de Stichting Kritisch Faunabeheer, jrg 20 no 3, oktober 1995

Boomblad, IBN-DLO, jrg 7 no 4, september 1995: Voedsel van grote stern op griend

Debakel, NJN-District VI, jrg 19 no 5, september 1995

De Dompheem, Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden, jrg 29 no 3, september 1995: De Papegaaieuiker

Dutch Birding, Dutch Birding Association, jrg 17 no 4, 1995: Vale Gier bij Durgerdam in april-mei 1993 en eerdere gevallen in Nederland

Ficedula, Tijdschrift van Twentse VWG, jrg 24 no 3, september 1995

De Gierzwaluw, VWG Amsterdam, jrg 33 no 2, 1995: Waarnemingenrubriek maart-mei 1995

De Grutter, Vogelbeschermingswacht Zaanstreek, jrg 19 no 5, oktober 1995: Verslag inventarisatie Gierzwaluwen gereed - Verslag Huiszwaluw-inventarisatie 1995 - Negen jaar roofvogeltrek in de herfst via Falsterbo

IJsselmeer berichten, Vereniging tot het Behoud van het IJsselmeer, no 2, juni 1995 (volgnummer 91)

Idem, no 3, juni 1995 (volgnummer 92)

De Kleine Ratelaar, IVN Gooi e.o., jrg 17 no 4, oktober 1995

De Korhaan, Ver. voor Vogel- en Natuurstudie De Wielewaal, afd. De Noorderkempen, jrg 23 no 4, oktober 1995

De Kruisbek, Vogelwacht Utrecht, jrg 38 no 4, augustus 1995: Populatieschattingen en aantalsverloop van broedvogels in de provincie Utrecht, Deel 2 - Zeldzame broedvogels

Idem, jrg 38 no 5, oktober 1995: Bosuilen in de Lopikerwaard

Limosa, NOU/SOVON/Watervogels, jrg 68 no 3, 1995: Weidevogels, waterpeil en nestbescherming - Stormmeeuw in de NOP - Doortrek Sijzen in 1993

Meerkoet, Natuur en Milieufederatie Wierhaven, no 2, 1995: Huiszwaluwen-inventarisatie 1994 - Kerkuilen / Boerenzwaluwen

Idem, no 3, 1995

Mens en Natuur, IVN Vereniging voor natuur- en milieueducatie, jrg 46 no 3, herfst 1995

Mens en Vogel, Koninklijk Belgisch Verbond voor de Bescherming van de vogels, jrg 33 no 1, maart 1995

Idem, jrg 33 no 3, september 1995: Vogels op trek

Natuurbehoud, Ver. Natuurmonumenten, jrg 26 no 3, augustus 1995

Idem, jrg 26 no 4, november 1995: De vos: het prachtige roofdier

Natuur en Milieu, Stichting Natuur en Milieu, jrg 19 no 8, september 1995

Idem, jrg 19 no 9, oktober 1995

NatuurNabij, IVN Eemland, jrg 23 no 4, september 1995: Lente in de Eempolder

Noordhollands Landschap, Stichting Het Noordhollands Landschap, jrg 22 no 3, 1995

Politie Dier en Milieu, Vereniging Politie dieren en milieubescherming, jrg 70 no 5, augustus 1995

Idem, jrg 70 no 6, oktober 1995

SOVON Nieuws, jrg 8 no 2, juni 1995: Broedbiologisch onderzoek - Ortolaan als niet-broedvogel - Watervogels Wadden - BMP-Weidevogels

Idem, jrg 8 no 3, september 1995: Waddengebied Broedvogels 1995 - Resultaten BMP 1994 - Temmincks Strandloper - Ganzen- en zwanentellingen

De Steenloper, Vogelwerkgroep Den Helder, jrg 13 no 70, oktober 1995: Kleinste Strandloper bij de Groote Keeten - Vroege vogels 1995 - Zeetrekverslag voorjaar 1995

De Takkeling, Werkgroep Roofvogels Nederland, jrg 3 no 3, 1995: Dode vogels,

veren, skeletten en eieren - Wespendifperikelen - Bruine Kiekendieven Circus aeruginosus in het Deltagebied in 1979-94 - Grauwe Kiekendieven Circus pygargus in Nederland in 1994 en 1995 - Inventarisatiemethode bij de Buizerd Buteo buteo

Tussen Vecht en Eem, Ver. van Vrienden van het Gooi en de Stichting Tussen Vecht en Eem, jrg 13 no 3, september 1995

Vanellus, Bond van Friese Vogelbeschermingswachten, jrg 48 no 5, 1995

Van Nature, Nieuws van Vereniging Natuurmonumenten, jrg 5 no 8, augustus 1995

Idem, jrg 5 no 9, september 1995: Nachtzwaluw talrijker op Sallandse Heuvelrug

Idem, jrg 5 no 10, oktober 1995

Veld- en Vitrine, Mededelingen van het Fries Natuurmuseum, no 127, oktober 1995:

Vogelnieuws, Vogelbescherming Nederland i.s.m. de Kerkuilen werkgroep Nederland, jrg 8 no 3, mei 1995: Themanummer Kerkuil

Vogels, Tijdschrift over vogels en vogelbescherming, no 5, september/oktober 1995: Actie-nummer; Birdlife helpt Oost-Europa

Idem, jrg 8 no 4, juni 1995: Belangrijke vogelgebieden onvoldoende beschermd

Idem, jrg 8 no 5, september 1995: Ijsvogelproject Boxtel slaat aan - Netwerk Wetland-Wachten - Oeverzwaluw-perikelen in de delta - Witkopen in Europa

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (1)				
Samengesteld door Laura Mudde				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
Fuut	2	1995-06-04	Centrum Weesp (Broedgeval)in de gracht	A.M.v.d.Poel
Purperreiger	1	1995-05-04	Hilversumse Meent	F.C.Jager
Purperreiger	1	1995-06-13	Hollands End, Ankeveen	W.Duurland
Ooievaar	1	1995-05-02	Noordpolder ten oosten, Muiden	M.Prins
Ooievaar	1	1995-06-24	Overscheense Polder	F.C.Jager
Kleine Zwaan	1	1995-05-09	Eemmeer	D.Jonkers
Grauwe Gans	62	1995-06-11	Hilversumse Meent, Hilversum	D.Jonkers M.de Graaf
Brandgans	3	1995-06-25	Oostermeent, Vogelhutt, Blaricum	A.C.Driessen
Nijlgans	8	1995-05-01	Schaep & Burgh	F.C.Jager
Nijlgans	1	1995-06-25	Boekestein, 's-Graveland	D.Jonkers M.de Graaf
Casarca	2	1995-05-02	Gooimeerkust	H.Weenen
Casarca	2	1995-05-21	Eiland de Hoef 5A	R.Th.Huizenga
Bergeend	2	1995-05-01	Eempolder	C.Maste
Bergeend	10	1995-06-18	4e Kwadrant, Huizen	D.Jonkers
Smient	1	1995-05-09	Dode Hond, Eemnes	D.Jonkers
Krakeend	4	1995-05-06	Naarden Vesting	A.M.v.d.Poel
Krakeend	40	1995-06-03	Raboes, Eemnes	D.Jonkers
Zomertaling	2	1995-05-01	Eempolder,Noord Ervenweg	C.Maste/A.C.Driessen
Slobeend	3	1995-05-25	Oostermeent, Vogelhut, Blaricum	A.C.Driessen
Wespendief	1	1995-06-25	Oud Naarden, Naarden	D.Jonkers M.de Graaf
Havik	1	1995-05-18	Landgoed de Beek	W.Weitjens
Havik	1	1995-06-02	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Sperwer	1	1995-05-29	Bikbergen	M.Matthijssen/Echtg.
Sperwer	1	1995-06-18	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Buizerd	1	1995-05-03	Valse Bos, Eemnes	D.Jonkers
Buizerd	1	1995-06-05	Zuidpolder te Veen, Eemnes 88B	D.Jonkers
Boomvalk	2	1995-05-02	Vecht Spoorbrug, Muiden	M.Prins
Boomvalk	1	1995-05-1B	Bikbergen	M.Y.Doorveld
Boomvalk	1	1995-06-08	Noordpolder te Veld, Eemnes 87A	D.Jonkers/A.Driessen
Kraanvogel	1	1995-05-04	Hilversumse Meent	F.C.Jager
Scholekster	2	1995-05-27	Koggewagen,Bijvanck, Blaricum	D.Jonkers
Scholekster	2	1995-06-11	Oud Naarden, Naarden 55C	D.Jonkers M.de Graaf
Kluut	1	1995-05-01	Eempolder,Noord Ervenweg	Maste/Driessen
Goudplevier	1	1995-06-12	Hilversumse Meent (weiland)	F.C.Jager
Regenwulp	2	1995-05-02	Surfstrand, Blaricum	H.Weenen
Regenwulp	4	1995-05-03	Aetsveldsepolder, Nigtevecht	A.v.d.Poel/K.Hartog
Wulp	2	1995-06-06	Pier Huizen	A.C.Driessen
Oeverloper	1	1995-05-03	Eem, Rivier bij Eemdijk	R.A.Kole
Oeverloper	1	1995-05-08	Oostermeent, Vogelhut, Blaricum	A.C.Driessen
Kleine Mantelmeeuw	1	1995-05-28	Oppad, Kortenhof	D.Jonkers M.de Graaf
Dwergster	3	1995-06-18	Gooimeer, Huizen	D.A.Jonkers
Koekoek	2	1995-05-06	Naarderbos	F.Landman
Koekoek	1	1995-05-14	Randweg 't Harde, Blaricum	G.Bieshaar
Koekoek	1	1995-05-31	Egelshoek, Hilversum (Rose)	N.J.Dwars
Koekoek	1	1995-06-18	4e Kwadrant, Huizen	D.Jonkers
Bosuil	4	1995-05-31	Stichtsekade,Ankeveen Mei/Nov.nest 2juv	J & L Hartog
Ransuil	2	1995-05-01	Oude Renbaan, Blaricum	M.van Kraay
Ransuil	1	1995-06-28	Bosberg A27, Hilversum	G.Mijnhout
Gierzwaluw	31	1995-05-30	Bilderdijklaan, Hilversum	M.Prins
IJsvogel	2	1995-05-14	Karnemelksloot, Naarden	Matthijssen/Brink

Veldwaarnemingen

Waarnemingen Overzicht (2)				
Samengesteld door Laura Mudde				
Soort	Aantal	Datum	Plaats	Waarnemer
IJsvogel	1	1995-05-31	Dwarsdijk richting Molen, Tienhoven	W.H.Manten-Engels
IJsvogel	2	1995-05-31	100m van Vogelasiel, Naarden	L.Bech
IJsvogel	1	1995-06-15	A'foortsestraatweg nr.90 (vijver)	W.H.Manten-Engels
Groene Specht	1	1995-05-28	Bussummerheide, Mil. Terrein	I.G.Jeltes
Groene Specht	1	1995-06-30	Bussummerheide	I.G.Jeltes
Zwarte Specht	1	1995-05-29	Bikbergen	M.Matthijssen/Echtg.
Zwarte Specht	1	1995-06-05	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Zwarte Specht	1	1995-06-21	Laarder Wasmear, Laren	Jonkers/v.Poelgeest
Grote Bonte Specht	1	1995-05-03	Werkdroger, Laren	G.Bieshaar
Kleine Bonte Specht	1	1995-05-21	Landgoed de Beek	W.Weitjens
Kleine Bonte Specht	1	1995-06-19	Bikbergen	M.Matthijssen/Echtg.
Kuifleeuwerik	1	1995-06-17	Bovenmaatweg, Huizen	A.C.Driessen
Oeverzwaluw	21	1995-06-15	Kust Surfstrand, Huizen	A.C.Driessen
Oeverzwaluw	3	1995-06-22	Kust Surfstrand, Huizen	A.C.Driessen
Boompieper	1	1995-06-01	Bussummerheide Mil.Terrein	I.G.Jeltes
Gele kwikstaart	1	1995-05-01	Bilderdijklaan, Hilversum	M.Prins
Blauwborst	1	1995-05-25	Oostermeent, Vogelhut, Blaricum	A.C.Driessen
Blauwborst	3	1995-06-05	Horstermeer	A.M.v.d.Poel
Zwarte Roodstaart	2	1995-05-16	Groest thv Politiebureau, Hilversum	B & N Dwars
Zwarte Roodstaart	1	1995-06-25	Kalkovens Haven, Huizen	D.Jonkers M.de Graaf
Paapje	1	1995-05-19	Landweg, Hilversumse Meent	F.C.Jager
Tapuit	1	1995-05-03	Aetsveldsepolder, Nigtevecht	A.v.d.Poel/K.Hartog
Grote Lijster	2	1995-05-01	Schapendrift, Koedijk, Blaricum	C.Rosier
Grote Lijster	1	1995-06-24	Gaarderhoogt PWN, Laren	D.Jonkers
Rietzanger	7	1995-05-14	Gooimeerkust	M.Matthijssen/Echtg.
Bosrietzanger	1	1995-06-25	Fort Ronduit, West Naarden	D.Jonkers M.de Graaf
Grote Karekiet	2	1995-05-06	Meerkade, Naardermeer	P.Schut
Grote Karekiet	2	1995-05-31	Stille Plas, Verlengde Kanaaldijk	N.J.Dwars
Grote Karekiet	1	1995-06-10	Rietkraag Labradorstroom, Huizen	A.C.Driessen
Spotvogel	1	1995-05-27	Oude Haven, Eemnesservaart, Eemnes	D.Jonkers
Braamsluiper	1	1995-05-10	Aetsveld 017, Weesp	A.T.Bijl
Braamsluiper	1	1995-05-17	Begraafplaats, Loosdrecht	B & N Dwars
Braamsluiper	2	1995-06-20	Naarderstraat, Huizen	C.Holzenspies
Fluiter	1	1995-05-12	Bikbergen	M.Y.Doorveld
Fluiter	1	1995-05-29	Bikbergen	M.Matthijssen/Echtg.
Fluiter	1	1995-06-03	Larene Waterleiding, Laren	D.Jonkers
Vuurgoudhaantje	2	1995-05-31	Huizerstraatweg 16-A, Naarden	H.Harder
Grauwe Vliegenvanger	2	1995-05-21	Kasteel Sypesteyn	A.M.v.d.Poel
Bonte Vliegenvanger	1	1995-05-31	Nw.Loosdrechtsedijk N 205	N.J.Dwars
Staartmees	9	1995-05-23	Tuin Bilderdijklaan, Hilversum	M.Prins
Wielewaal	1	1995-05-20	Gooilust & Corversbos	J.Terlouw/M.Prins
Wielewaal	1	1995-05-21	Kasteel Sypesteyn, Nw.Loosdrecht	A.M.v.d.Poel
Kauw	1	1995-06-18	Toren NCRV-gebouw, Schuttersweg, H'sum	P.Schut
Roek	1	1995-05-15	Bilderdijklaan, Hilversum	M.Prins
Spreeuw	700	1995-05-02	Surfstrand, Blaricum	H.Weenen
Kneu	2	1995-06-04	Carspelshof, Weesp	A.M.v.d.Poel
Goudvink	2	1995-05-29	Bikbergen	M.Matthijssen/Echtg.
Goudvink (Europese v.)	2	1995-05-18	Westerheide bij Herdersweg	L.C. & R.v.d.Poel
Appelvink	8	1995-05-29	Bikbergen	M.Matthijssen/Echtg.
Appelvink	5	1995-06-11	Bikbergen, Crailo	H.Weenen

LIJST VAN ADRESSEN DIE U NODIG KUNT HEBBEN

Postadres VWG: VWG Het Gooi e.o., Postbus 1028, 1200BA Hilversum
Postrekening 2529179 t.n.v. Penningmeester VWG Het Gooi e.o.

Het Vogelwerkgroep Bestuur:

Voorzitter:	: R.A.Kole	Torenvalk 22	3752 SK Bunschoten	033-2982303
Sekretaris	: B.den Hoed	Kronenburgerdwarstr.3	1271 PR Huizen	035-5261962
Penningmeester	: L.Mudde	Slauerhoffstraat 6	1382 RR Weesp	0294-411683
SG Algemene Zaken	: L.J.Dwars-Van Achterbergh	Prinsenstraat 15	1211 LS Hilversum	035-6233973
SG Avifauna	: G.M.L.Proost	Oostergo 15	1274 JS Huizen	035-5251661
SG Nestkasten	: D.A.Jonkers	Koggewagen 3	1261 KA Blaricum	035-5260456
SG Vogelcursus	: P.van der Poel	Siriusstraat 25	1223 AC Hilversum	035-6831592
SG Excursies	: J.J.M.van Velsen	Dotterbloemlaan 39	3742 ED Baarn	035-5418804
SG Communicatie	: P.Schut	Rietmeent 98	1218 AZ Hilversum	035-6936811
SG Natuurbescherming	: R.Kloosterman	Korte Singel 16	1402 SJ Bussum	035-6910562

Waarnemingskaartjes:

Inzenden	: L.Mudde	Slauerhoffstraat 6	1382 RR Weesp	0294-411683
Afhalen	: R.G.Moolenbeek	Mr.J.C.Bühmannlaan 42	1244 PH Ankeveen	035-6562641
	W.J.A. Hoeffnagel	Krekemeent 72	1218 ED Hilversum	035-6919356
	P.van der Poel	Siriusstraat 25	1223 AL Hilversum	035-6831592
	J.J.M.van Velsen	Dotterbloemlaan 39	3742 ED Baarn	035-5418804

Waarnemingskaartjes kunnen bij alle bestuursleden worden ingeleverd.

Andere Nuttige Adressen:

Controleur Vogelwet	: R.G.Moolenbeek	Mr.J.C.Bühmannlaan 42	1244 PH Ankeveen	035-6562641
Consulent Vogelbescherming en Vrije Vogelreservaten:	R.Kloosterman	Korte Singel 16	1402 SJ Bussum	035-6910562
Aanmelding Vogelcursus	: A.v.Klaveren-Van Oord	Berkenhof 3	1241 VP Kortenhoef	035-6561426
Eempoldertellingen	: R.van Veen	Hoflaan 17	1241 XL Kortenhoef	035-6563642
Vogelasiel Het Gooi	: W.van Ingen-Den Oude	J.v.Schimmelstr.6	1411 VS Naarden	035-6945658

Voor ongelukken en/of problemen, welke ontstaan tijdens activiteiten van de Vogelwerkgroep, is de vereniging op geen enkele wijze verantwoordelijk te stellen.

Contributie: Voor leden f. 20,- (minimaal), huisgenootleden f. 7,50 (minimaal).
Bij voorkeur betalen aan het begin van het kalenderjaar met de van ons ontvangen acceptgirokaart.

Opzegging van het lidmaatschap dient te geschieden vóór 1 november van elk kalenderjaar.

In verband met de afsluiting der boeken door de penningmeester dienen declaraties voor gemaakte kosten vóór 1 december bij de coördinator van de betreffende subgroep te worden ingediend.

"De Korhaan"
Uitgave Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
Postbus 1028, 1200 BA Hilversum

port betaald
Hilversum